

Sociaal-Flamingantische Standpunten Nr.2

Het probleem Brussel

Analyse en krachtlijnen van een oplossing

2006

SFL: postbus 1088, 3000 Leuven-1
www.landdag.org

1. Brussel in het Belgisch federalisme

Federalisme: politieke filosofie tegenover empirisch feit

Op onze aardbol is er geen lapje grond en geen enkele mens meer of ze vallen onder de jurisdictie van een of andere grote of kleine staat, van de in totaal meer dan 190 staten die er vandaag zijn. De helft van de wereldbevolking leeft in één van de ongeveer 50 staten die *federale* kenmerken vertonen. Een twintigtal daarvan noemen zichzelf ook daadwerkelijk 'federaal'. Sinds 1993 is ons dierbaar België daar één van...

De *Belgische staat* vierde in 2005 haar 175-jarige bestaan en tevens 25 jaar federalisme. En dat zouden we geweten hebben. Het Belgisch establishment en de ideologische staatsapparaten (partijen, vakbonden, onderwijsinstellingen, levensbeschouwelijke organisaties, pers en media ...) trokken al hun registers open om ons de lof te zingen van dit surrealistisch landje en zijn bijzonder federalisme, dat zelfs tot een uitvoerproduct gebombardeerd werd. De Belgicistische elites – Vlaams, Brussels en Waals – zijn vandaag zelfverklaarde volbloed federalisten. Dat was niet altijd zo: het heeft de visionairen onder hen veel moeite gekost de anderen ervan te overtuigen dat federalisme niet 'het einde' maar wel 'een nieuwe eendracht' betekende. Ooit was federalisme de slogan van de 'crypto-separatistische' flaminganten. Sinds tien jaar is het een kernbegrip in de neobelgicistische liturgie; voor "woelig België" de definitieve oplossing.

Federalisme in theorie

Federalisme als politieke filosofie beweert eenheid en verscheidenheid te kunnen verzoenen. Alleen in een federatie zouden de aangevoelde overcentralisering van unitaire systemen én de extreme decentralisering van confederaties kunnen vermeden worden. Federalisme maakt zogezegd democratisch bestuur mogelijk terwijl toch de belangen en rechten van alle sociale groepen en minderheden beschermd blijven.

Daarom zou het zowel geschikt zijn om in vroegere unitaire stelsels een betere bestuursvorm te organiseren, als om grondgebieden samen te brengen die vroeger apart bestuurd werden.

Oorlog tussen én binnen landen vindt volgens federalisten alleen zijn oorzaak in de soevereine natiestaat. Staten die een territoriale/culturele/religieuze verscheidenheid kennen, kunnen dus beter hun politieke instellingen zo organiseren dat soevereiniteit, gezag en macht verdeeld worden over *één federaal en meerdere regionale* besturen. Die hiërarchie moet accuraat de natuurlijke socio-economische verscheidenheid, de menselijke gegevens van een bepaald milieu weerspiegelen.

Het is volgens allerlei idealisten een methode van *consequente democratie* die een bepaald menselijk en institutioneel gedrag vooronderstelt m.n. een engagement voor partnerschap en actieve samenwerking, én tegelijk trots zijn op de eigen integriteit. De spanning binnen de gelaagdheid zou een normaal en zelfs gezond onderdeel van de federale relatie zijn.

Om doelmatig te kunnen werken moet een federaal land stelen op een geschreven *grondwet* die netjes de verantwoordelijkheden, bevoegdheden en jurisdictie over de verschillende niveaus verdeeld, die de bronnen van inkomsten van de verschillende besturen bepaalt en de rechten van de burger uitlijnt. Een systeem van *checks and*

balances waardoor alle bestuurselementen mekaar kunnen controleren, moet een te grote spanning wegnemen.

Voor de bevoegdheidsverdeling tussen de niveaus komt men steeds met het begrip *subsidiariteit* aanzetten. Het subsidiariteitsprincipe zegt dat gezag en verantwoordelijkheid op het laagst mogelijke plan van de samenleving moeten gehouden worden.

Subsidiariteit is eigenlijk een scholastiek, quasi-constitutioneel concept uit de christelijke sociale leer. Het is een idee dat teruggaat op Thomas Van Aquino (1225-1274), een man die volgens getuigen zwevend boven de grond zijn rechtstreekse contacten met God onderhield. Thomas wilde de besluitvorming zo ver mogelijk van de opkomende Staat plaatsen om zo de Kerk tegen die opdringerigheid te beschermen. Het concept dook opnieuw op in de Encyclieken *De Rerum Novarum* (1891) en *Quadragesimo Anno* (1931). Vandaag wordt het voorgesteld als een eigentijdse rationale voor het toekennen van verschillende bestuursniveaus aan de staat. De vraag wie uiteindelijk bepaalt wat van lokaal, provinciaal, regionaal dan wel van federaal of internationaal belang is wordt daarbij uiteraard niet gesteld.

Een federale inrichting zou uitermate geschikt zijn om in grote omschrijvingen met verscheiden bevolkingsgroepen, zoals Europa, samenwerking en consensus te verkrijgen. Zelfs indien de integratie nog niet volkomen is, of even hapert, moet men op de federale weg blijven: immers “zelfs federalisme zonder federatie is mogelijk”.

Alleen via het federalisme zouden vrede en vrijheid bewaard kunnen worden en verscheidenheid en eenheid verzoend. “*Alleen federalisme beschermt echt de democratie en brengt respect voor de rechten van minderheden. En in Europa is iedereen een minderheid. In tegenstelling tot het jacobinisme met zijn instinctieve, paternalistische afkeer van dissidenten, vindt het federalisme zijn vreugde in verscheidenheid en dialoog. Het verhoogt dus de burgerparticipatie en versterkt de identiteit en waarden van de gemeenschap*” zo stelde de oerfederalist Hendrik Brugmans het voor.

Federalisme sluimerde eigenlijk al sinds de Middeleeuwen in de droom van het Heilig Roomse Rijk. In de nieuwe Wereldorde van na 1945 konden bepaalde idealistische activisten hun premoderne droom vernieuwen met hun devies “*l’Europe une dans un monde uni*”. Met de Christelijke cultuur of de Europese identiteit als cement zou het Oude Continent nu de Nieuwe Derde Weg worden: een moderne en superieure tussenweg tussen de USA en de USSR, tussen vrije markt en collectivisme, tussen liberalisme en socialisme, én tussen nationalisme en internationalisme, tussen particularisme en universalisme. Europa zou dan op morele wijze de weg naar de eeuwige vrede aan de rest van de wereld kunnen tonen. *Federalisme zou de sleutel zijn tot een mondialisering met een menselijk gezicht...*

Het kon dus niet uitblijvend of zo’n goedogende theorie vond zijn aanhangers onder de dromers binnen elke traditionele ideologie.

- Vooreerst onder de christen-democraten natuurlijk. Die stonden al van oudsher wantrouwig tegenover de natiestaat, maar ze wilden de leden van de ‘organische’ samenleving wel toestaan individueel ‘te ondernemen’: ze ontwierpen het *personalisme* of *integraal federalisme*.
- De liberale versie van het federalisme is meer pragmatisch-instrumenteel en gaat vanzelfsprekend uit van de rechten van het individu. Maar de samenleving mag dan ook weer niet te sterk geatomiseerd worden. Iedereen heeft ook plichten tegenover de gemeenschap. Daarom spreekt men hier over *communautarisme* (ook wel communitarisme).
- Binnen de sociaal-democratie neemt men die term ook wel in de mond, maar andere ethisch-socialisten hebben het liever over de *associatieve democratie*.

- Zelfs sommige anarchistische denkers zijn gewonnen voor federale arrangementen, zowel op de klein-linkse vleugel à la Kropotkin, als op de klein-liberale vleugel, het libertarisme.
- Soms verenigen federalisten van allerlei slag zich in één partij en komen alzo tot een versmelting, een postmodern federalisme dat ze *regionalisme* noemen. Zij beweren dat de geschiedenis de natie-staten achterhaald heeft en dat soevereiniteit wegens de mondialisering uit de mode is. De tegenstelling federalisme/confederalisme zou dan ook aan het oplossen zijn.

Federalisme kon ook helemaal de harten winnen van de na-oorlogse Vlaams-nationalisten (die altijd al geroepen hadden: noch links, noch rechts, maar recht vooruit). Hun spirituele leiders werden specialisten in grondwettelijk recht en bestuurswetenschappen. *Het centrifugaal federalisme binnen België zou zijn aanvulling vinden in het centripetaal federalisme op Europees niveau* en zo zou België dan uiteindelijk in een verre of nabije toekomst verdampen... Vlaanderen valt dus niet te verzoenen met een Belgische staat maar wel met een Europese federatie... De progressief klinkende oproep van de ethisch-socialistische flamingant August Vermeylen zou bewaarheid worden: Vlaming zijn om Europeër te worden.

Zo komt het dat ook de huidige rechtse maximalistische vleugelleiders van de Vlaamse Beweging zich telkens weer graag zien als nationalisten, maar dat ze het op de keper beschouwd niet zijn. Ze zijn wel anti-belgisch, uit moralistische rancune of persoonlijk revanchisme, maar een echte soevereine Vlaamse natiestaat hoeft niet. Want diep in hun hart vinden ze zo iets te aanmatigend, te goddeloos... Ze willen slechts de Belgische soevereiniteit uithollen ten voordele van een Vlaams én een supra-belgisch niveau... Een Dietse kreits in een Germaans Rijk, of, moderner klinkend: een Vlaamse stem in het Europese koor...

Maar kijk, ook alle overtuigde neobelgicistische opiniemakers zijn tevens strijdende europeanisten! Dit feit zou bij die flaminganten die menen dat België zal verdampen in Europa ten voordele van Vlaamse autonomie, een belletje moeten doen rinkelen!

Federalisme in de praktijk

Federalisme in de praktijk laat een afwijkend plaatje zien.

Daadwerkelijk federale systemen worden gekenmerkt door een grondwettelijke verdeling van soevereiniteit tussen enerzijds één algemene regering (wier gezag voor heel het nationaal grondgebied moet gelden) en anderzijds een reeks subnationale besturen (die individueel hun autonoom gezag hebben over hun eigen grondgebied en waarvan de totaalsom zo goed als heel het nationale grondgebied vertegenwoordigt).

Er zijn echter tientallen voorbeelden van individuele staten die zich wilden federaliseren en van meerdere staten die zich wilden verenigen in een federatie, die gefaald hebben. En dat falen liep niet altijd vredevol af...

Tientallen landen hebben getracht een federaal systeem op te zetten en zijn erin mislukt of konden het niet houden, zoals de Caraïbische Federatie, Senegambia en de Oost-Afrikaanse Federatie, Joegoslavië en de USSR.

De Europese Unie vertoont vandaag zowel confederale als federale kenmerken en de lidstaten verdedigen vanzelfsprekend nu de ene tendens en dan weer de andere naar mate het hun op het moment uitkomt.

De realiteit vertoont dus een grote verscheidenheid aan federatieve, federale en federalistische landen. Een onderscheiden federaal patroon voor de relatie tussen bestuursniveaus blijkt onvindbaar. En dat in federale systemen de regionale en nationale belangen beter beschermd zijn dan in systemen die men door de band unitair noemt, is evenmin echt duidelijk.

Ook in staten die voor duurzame federaties doorgaan, blijkt het stelsel intrinsiek dynamisch. Federalisme zal altijd, onder verschillende omstandigheden, evolueren ofwel richting unitarisme (alhoewel federaal in naam) ofwel richting confederalisme en mogelijks desintegratie. Federalisme is dus steeds een tussenstation, meestal naar een de facto unitair bestuur, maar ook vaak naar “dismembratio” (secessie, separatisme, ...). Een vaste toestand, een blijvend evenwicht tussen centripetale en centrifugale toestanden is vaak niet mogelijk.

Ondergeschikte groepen geloofden en geloven helaas telkens weer in federalisme als een mechanisme om hun taal, identiteit en socio-economische status te beschermen. De heersende klassen van de plurinationale staten zorgen er echter telkens voor dat het hele proces van federalisering niet meer is dan een kortstondige periode van administratieve rationalisering om tot een gemoderniseerde unitaire staat te komen...

Eigenlijk is federalisme een onzinnig, pseudo-politiek concept. Immers, indien er al samenwerking en consensus tussen verschillende territoriale belangen bestaat, dan is een formele toezegging tot grondwettelijk federalisme overbodig. Wanneer er geen coöperatie en overeenstemming bestaan, dan zal federalisme die hoe dan ook niet kunnen voortbrengen!

Federalisme is zelfs gevaarlijk. Telkens weer opnieuw zien we dat niet-aansprakelijke technocratieën de subsidiariteit gebruiken om, in naam van hun superieure rationaliteit, zich essentiële bevoegdheden toe te eigenen. Ondergeschikte groepen krijgen culturele en onbelangrijke competenties toebedeeld, om het revolutionair potentieel van de bevolking te neutraliseren.

Het Belgisch federalisme van Gewesten en Gemeenschappen

Het is nu al meer dan dertig jaar dat men in België bezig is de staat te hervormen. De Belgische machthebbers hadden wel degelijk begrepen dat er iets moest veranderen, indien men wou dat het bleef duren. Het hoofddoel van de gehele staatshervorming is steeds geweest de Belgische staat te redden. Daarom moest ten alle prijzen het fundamentele Belgische feit worden weggemoffeld: dat er geen Belgen bestaan, maar slechts Walen en Vlamingen. De staatshervorming mocht dus in géén geval uitmonden in een tweeledig federalisme. Vandaar de geniale vondst: dit landje werd opgesplitst in een rits van Gemeenschappen en Gewesten. Het ideale recept voor een “cocktail à la belge”.

Door deze magistrale zet van de opeenvolgende hervormingen in hun huidige gedaante, wist de Belgische bourgeoisie haar macht te bestendigen en te verstevigen. Terwijl alle echt belangrijke bevoegdheden, ook financieel, in handen blijven van het centraal gezag, werden een groot aantal secundaire en uitvoerende functies gedelegeerd naar een opzettelijk verwarrend structureel kluwen van elkaar overlappende en beconcurrerende ondergeschikte echelons.

Ook de talrijke blokkeringsmechanismes, ingevoerd in het politiek beslissingsproces, en de verlammeende verdeling van de bevoegdheden tussen de federale macht en de ondergeschikte Gewesten en Gemeenschappen, laten het de oude machtskern toe verder de reële politieke macht uit te oefenen, zonder dat de democratische druk van de burger nog op het beleid kan wegen.

Door de staatshervormingen werd de Vlaamse meerderheid in België definitief politiek uitgeschakeld. In het zogenaamde federale België wordt de volkswil voortaan steeds geblokkeerd door een coalitie van conservatieve krachten zodra die volkswil raakt aan de privileges en machtsposities van het Belgisch establishment en van zijn profiteurs.

Wat men het Belgisch federalisme noemt is eigenlijk een onnatuurlijk mengsel van (aterritoriale) culturele autonomie en regionale decentralisering.

De *Gemeenschappen* (de Vlaamse, Franstalige en Duitstalige) kregen een aantal bevoegdheden in culturele en 'persoonsgebonden' aangelegenheden, zoals onderwijs, gezondheidszorg, bijstand aan personen, mindervaliden, bejaarden, jeugdbescherming, enz.

De *Gewesten* (Vlaanderen, Wallonië en Brussel) werden bevoegd voor een aantal territoriale materies, waaronder verkeersinfrastructuur, ruimtelijke ordening en stedenbouw, stadsvernieuwing, bescherming van het leefmilieu en natuurbehoud, huisvesting, openbare werken en vervoer, toezicht op provincies en gemeenten, tewerkstellingsbeleid, en enkele ondergeschikte aspecten van het economisch beleid.

Brussel als Derde Gewest: een dubbele breuk

Nu ligt de Brusselse agglomeratie zo goed als volledig ten noorden van de taalgrens en behoort ze *territoriaal* duidelijk tot de Vlaamse ruimte. Daarentegen vormt Brussel, *op cultureel en taalgebied*, een duidelijk onderscheiden en apart probleemgebied en heeft het een bijzondere status binnen de Vlaamse ruimte.

Voor de Franstalige Brusselaars kunnen zich geenszins met Wallonië vereenzelvigen, hoewel ze dezelfde taal spreken. Voor de Brusselse Vlamingen is de Vlaamse identiteit vanzelfsprekend al moeten zij die natuurlijk in bijzondere omstandigheden waarmaken.

Men had logischerwijze kunnen denken dat men Brussel een apart statuut zou hebben gegeven voor de taal- en persoonsgebonden materies, het dus tot een aparte Gemeenschap zou uitgeroepen hebben; en dat men voor wat betreft economie, stedenbouw, verkeer, huisvesting, enz. de bevoegdheid over Brussel aan het Vlaams Gewest zou hebben gelaten.

Maar neen, men heeft de zaken op hun kop gezet. Brussel werd een Derde Gewest, terwijl Vlaanderen en Wallonië de Gemeenschapsbevoegdheden in Brussel toegeschoven kregen.

De gevolgen van deze onzinnige constructie beginnen met de dag duidelijker te worden. Brussel-19 als Derde Gewest, betekent een dubbele breuklijn met de realiteit:

- Vooreerst een breuk tussen de hoofdstad en haar economisch complementaire regio:

Door van Brussel een apart Gewest te maken, in plaats van een specifieke gemeenschap binnen Vlaanderen, kwam er voor het eerst in de geschiedenis een kloof tot stand, een politieke grens, tussen die stad en de geografische, sociaal-economische ruimte waarvan ze volledig en onafscheidbaar deel uitmaakt.

- Ten tweede, een breuk, binnen de geografische agglomeratie:

Bovendien werd, binnen de grootstedelijke ruimte van Brussel, een tweede breuk gecreëerd. Het Brussels Gewest werd, om taalredenen, grondwettelijk beperkt tot de kleine kernstad van de 19 gemeenten, die slechts een deel vormt van de reële Brusselse agglomeratie. Het ruimere grootstadsgebied strekt zich immers uit tot ver buiten de grenzen van B-19.

Inderdaad, wanneer men de agglomeratie en het stadsgewest op de kaart afliest op grond van objectieve, wetenschappelijke criteria, stelt men vast dat de Brusselse *agglomeratie* – dit is de continu bebouwde woonruimte – niet 19 maar 36 gemeenten omvat.

En het *stadsgewest* – dit is het gebied dat morfologisch weliswaar niet aansluit bij de stadskern, maar sociaal en economisch overwegend op die stadskern gericht is – beslaat nog eens 28 gemeenten méér, dus in totaal 63 gemeenten met nagenoeg 1.800.000 inwoners.

Als Derde Gewest moet die kleine Brusselse kern van 19 gemeenten (verder ook: B-19) sinds 1989-1994 zijn eigen boontjes doppen voor alles wat niet te maken heeft met cultuur, onderwijs en gezondheidszorg. Terwijl het precies deze persoonsgebonden materies waren die Brussel tot een specifiek probleemgebied maakten: een aparte culturele gemeenschap binnen het Vlaams territorium.

Deze contradictie dreigt van Brussel meer en meer een onleefbare stad te maken.

De persoonsgebonden materies in Brussel werden toegewezen, voor de Franstalige Brusselaars aan de Franse Gemeenschap – dus Brussel en Wallonië samen – en voor de Brusselse Vlamingen aan de Vlaamse Gemeenschap, welke zich overigens identificeerde met het Vlaamse Gewest.

Vermits Brussel voor Wallonië slechts een blok aan het been is, bleek onmiddellijk dat Wallonië geenszins bereid was financieel op te draaien voor deze Brusselse Franstalige Gemeenschap, en het heeft dan ook prompt de last van het Franstalig onderwijs te Brussel van zich afgeschud. Het streeft nu haast openlijk naar een volledige loskoppeling van Brussel en Wallonië, voor alles wat nog rest aan persoonsgebonden materies.

Parallel daarmee ontstaat in het Vlaamse Gewest eveneens de neiging om Brussel als een 'vreemd' gebied te beschouwen en om zich, ook cultureel, terug te plooiën op het eigen gewest. Zo is de VRT, sinds de gewestvorming, nog bijna uitsluitend bezig met 'lokaal-Vlaams' nieuws. De Franstalige en de Nederlandstalige gemeenschappen te Brussel komen steeds meer in de kou te staan.

De zeer specifieke omstandigheid dat het Nederlandstalig onderwijs grote groepen Frans- en anderstaligen aantrekt, met alle moeilijkheden van dien, werd door het Vlaams beleid jarenlang genegeerd. Slechts nu door de immigratie de Vlaamse steden op een vergelijkbare schaal met soortgelijke taalproblemen te maken krijgen, komt er stilaan een structureel beleid waar Brussel als per toeval ook van kan profiteren.

Omgekeerd zijn de belangrijkste territoriale problemen, waarvoor het kleine Brussel dan wèl bevoegd is, technisch en financieel onoplosbaar binnen dat enge grondgebied van de 19 gemeenten.

2. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: niet levensvatbaar

Technisch onleefbaar

De reële Brusselse agglomeratie, in weerwil van administratieve grenzen

Brussel is vandaag wat men in sociaal-geografische termen noemt een *onderbegrensde stad*: een stedelijk bebouwd gebied dat zich verder uitstrekt dan de bestuurlijke grenzen van de stad, c.q. het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (verder: BHG). M.a.w. het socio-economisch bekken overschrijdt het institutioneel kader. Gevolg van *onderbegrenzing* is dat er vaak bestuurlijke problemen ontstaan, omdat maatregelen die voor het gehele stedelijke gebied zouden moeten gelden, slechts uitgevoerd kunnen worden in het stedelijk gebied waarover het stadsbestuur (c.q. het BHG) zeggenschap heeft.

De vraag die we dus het eerst moeten beantwoorden is de volgende: *welke zijn de huidige contouren van de Brusselse agglomeratie – in de wetenschappelijke conceptie van dat woord – en van het ruimere sociaal-geografische stadsgewest? En wat zijn terzake de vooruitzichten op langere termijn?*

Van een kleine provinciestad, met ongeveer 75.000 inwoners rond het einde van de 18de eeuw, groeide Brussel uit tot een agglomeratie met ongeveer 1,4 miljoen inwoners vandaag.

Oorspronkelijk gevat binnen haar middeleeuwse muren, is Brussel uitgedeind tot de 19de-eeuwse stadskern van eerst 16, daarna 19 gemeenten, om, vanaf Wereldoorlog II, uit te zwermen tot een agglomeratie die, nu reeds, een groot deel van Vlaams-Brabant (en een klein deel van Waals-Brabant) omvat.

Professor **Herman Van der Haegen**, van het Instituut voor Sociale en Economische Geografie van de Leuvense universiteit, publiceerde eind 1996, samen met enkele collega's, zijn bevindingen over de evolutie van de verstedelijking in België (Statistische Studiën, 104, NIS 1996).

Op grond van de gegevens van de volkstelling van 1991 komt hij tot de vaststelling dat, gemeten aan de hand van wetenschappelijke criteria, de Brusselse agglomeratie, naast de gekende 19 gemeenten, nu reeds 21 andere gemeenten méér omvat, in hun geheel of gedeeltelijk. Daarvan zijn er 17 waarvan meer dan 50% van de bevolking woont in een bebouwde zone die zonder onderbreking, continu aansluit bij Brussel-19. Deze gemeenten behoren wetenschappelijk volledig tot de agglomeratie (die in het totaal dus 36 gemeenten telt).

Van deze 17 gemeenten zijn er slechts twee Waalse: Waterloo en Eigenbrakel (Braine-l'Alleud).

De 15 Vlaamse gemeenten zijn, kloksgewijs van noord naar zuid: Wemmel, Grimbergen, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Wezembeek-Oppem, Kraainem, Tervuren, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek, Drogenbos, Beersel, Halle, Sint-

Pieters-Leeuw en Dilbeek. Het gaat natuurlijk over zgn. fusiegemeenten. In totaal gaat het dus om veertig van onze oude Brabantse gemeenten.

Deze geografische agglomeratie telde in 2004 in totaal 1.397.386 inwoners, waarvan 1.004.239 (of 71,86%) in de 19 gemeenten van de oude, 19de-eeuwse agglomeratie.

Met **agglomeratie** wordt hier dus wel bedoeld *“het landschapsdeel dat aaneensluitend bebouwd is met huizen, openbare gebouwen, industriële en handelsuitrustingen, met inbegrip van de tussenliggende verkeerswegen, parken, sportterreinen, enz.”*

De **banlieue** (de voorsteden of randgemeenten) sluit aan bij de agglomeratie. *“Het is de buitenste zone van de stad. De bevolkingsontwikkeling wordt er in belangrijke mate door suburbanisatie vanuit het centrum bepaald. Morfologisch worden zowel het wonen als de bedrijven en instellingen in de banlieue gekenmerkt door een extensieve vorm van bodemgebruik. Morfologisch doet ze landelijk aan, functioneel is ze stedelijk.”*

Een gemeente wordt tot de banlieue gerekend als ze beantwoordt aan volgende criteria:

- een jaarlijkse index van bevolkingsaan groei van 115 of meer sinds 1970;
- een hoger gemiddeld inkomen dan het geheel van het arrondissement;
- 40% of meer van de inwijkelingen zijn afkomstig uit de agglomeratie;
- 25% of meer van de beroepsbevolking pendelt naar de agglomeratie, en 50% of meer van de pendelaars werken in de agglomeratie;
- 20% of meer van de totale schoolbevolking pendelt naar de agglomeratie;
- de bebouwde oppervlakte is er tussen 1980 en 1994 met méér dan 150% aangegroeid.

Op grond van deze criteria moeten nog eens **14** fusiegemeenten van Vlaams-Brabant tot de Brusselse banlieue worden gerekend (en 9 Waalse). Het zijn: Meise, Zemst, Steenokkerzeel, Kampenhout, Kortenberg, Bertem, Huldenberg, Overijse, Hoeilaart, Pepingen, Lennik, Gooik, Ternat en Asse. Samen goed voor negenenvertig oude Brabantse gemeenten.

Agglomeratie en banlieue vormen samen het **stadsgewest** in de wetenschappelijke, sociaal-economische betekenis van dat woord. *“Het is de hele ruimtelijke vergrote structuur, waarbinnen de ‘uiteengelegde’ basisactiviteiten van de stedelijke gemeenschap, namelijk wonen, werken, opvoeden, winkelen, cultuurbeleving en ontspanning, in overwegende mate gelokaliseerd zijn. Tussen deze activiteiten bestaan intense relaties, zodat een functioneel geheel wordt gevormd dat in belangrijke mate naar de traditionele kernstad georiënteerd blijft.”*

Dat is dus de realiteit voor **29** Vlaamse fusiegemeenten. Sinds Wereldoorlog II is de Brusselse ‘olievlek’ uitgedeind – althans sociaal-economisch – over negenentachtig oude, Vlaams-Brabantse dorpen.

De auteurs van de studie onderstreepten dat het stadsgewest Brussel bezig is te vervloeien met de gewestelijke centra Mechelen en Leuven. Dit is vooral duidelijk naar Leuven toe, zodat de auteurs zich afvragen of er zich geen bipolair stadsgewest Brussel-Leuven aan het ontwikkelen is, met uiteraard Leuven als kleinere broer. Zij onderstreepten ook dat er, tussen Mechelen en Leuven, een sterke as Brussel-Haacht tot ontwikkeling komt.

Het is verbazend hoe weinig de Vlaamse publieke opinie afweet van deze realiteit. En het wordt ronduit onrustwekkend, wanneer zij zelfs weigert deze realiteit te erkennen.

Toen de Vlaamse regering in 1996 voor de dag kwam met haar “*Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen*”, werd de Vlaamse rand rond Brussel – correct – aangeduid als een deel van het grootstedelijk gebied Brussel. Onmiddellijk stond de Vlaamse leeuw op zijn achterste klauwen, en had geen rust vooraleer deze satanische benaming uit het structuurplan was geschrapt. Voor de Vlaamse Beweging zou geheel Vlaams-Brabant een groen en landelijk gebied moeten zijn (of terug worden?)

Nu had een dergelijke eis wèl zin, vijftig jaar geleden, toen de agglomeratie schuchter de grenzen van Brussel-19 begon te doorbreken. Toen had een beleid van ruimtelijke ordening er voor kunnen zorgen dat de onafwendbare groei van de hoofdstad planmatig werd opgevangen, met behoud van een ruime landelijke zone rond de oude stadskern. Maar ondertussen zijn daar bijna vijftig jaar typisch Belgisch wanbeleid – en Vlaamse onbenulligheid – overheen gegaan, en het kalf is verdronken.

(Recent heeft Herman Baeyens, voormalig directeur van het studie bureau 'Mens en Ruimte' een nota laten circuleren waarin hij het 'Groene gordel'-concept voor Vlaams-Brabant alsnog verdedigt. Hij erkent dat er heel wat fouten zijn gebeurd, maar meent dat het nog steeds mogelijk is om de verfransing enigszins in te dijken door middel van oordeelkundige ruimtelijke planning).

Het grote gevaar is dat Vlaanderen een strategie zou gaan ontwikkelen die steunt op luchtkastelen. Een politieke strategie moet, om doeltreffend te zijn, steunen op de realiteit, op de reële sociale en economische toestanden (en machtsverhoudingen).

Infrastructuur en ruimtelijke ordening

Welke zijn nu de gevolgen van de onderbegrenzing van de reële stad Brussel?

De breuk binnen de geografische agglomeratie, tussen B-19 en de rand, vormt een *technische* hinderpaal voor de oplossing van een aantal prangende problemen van ordening van de ruimte en infrastructuur in en om het BHG.

Ruimtelijke ordening met de inplanting van industrie- en dienstengebieden en woonzones, wegverkeer en openbaar vervoer, huisvestingspolitiek, sociale woningbouw en stadsvernieuwing, communicatie en werkgelegenheidsbeleid; zelfs een leek ziet in dat tussen al deze materies een nauwe samenhang bestaat, en dat men slechts tot een coherente ordening kan komen indien één enkele

instantie bevoegd is voor de planning, inrichting en beheer over geheel de ruimte van de agglomeratie, dit is in de 36 en niet in 19 gemeenten.

De morfologisch aaneengesloten agglomeratie telt, zoals we hoger al zagen, nu reeds ongeveer 1.400.000 inwoners. Gezien de wereldwijde trend tot verstedelijking, en rekening houdend met zijn geografische ligging en zijn internationale functies, zal Brussel blijven groeien. Binnen afzienbare tijd wordt het een agglomeratie van twee miljoen inwoners, en zal het uitgebreide stadsgewest drie miljoen inwoners tellen, waarvan het grootste deel zal ontsnappen aan de territoriale bevoegdheid van het huidige BHG. Nu reeds telt het reële stedelijk gebied bijna evenveel bewoners buiten als binnen de grenzen van de 19 gemeenten. Het arrondissement Halle-Vilvoorde telt meer dan een half miljoen inwoners (570.896 op 1 juli 2004). En ook een deel van de arrondissementen Leuven en Nijvel maken de facto deel uit van de Brusselse grootstedelijke ruimte.

De stedelijke aangroei gebeurt uiteraard steeds aan de rand. Indien men van Brussel een leefbare stad wil maken, moet deze groei voorzien, gepland en geleid worden, niet binnen de 19 gemeenten, maar over de gehele grootstedelijke ruimte.

De Brusselse *industrie* is bijna volledig gevestigd buiten de grenzen van Brussel-19, voor 95% in de Vlaamse rand, vanaf Groot-Bijgaarden en Zellik, over Vilvoorde en Machelen, tot Diegem en Zaventem met een uitloper langs de Zenne tot Halle.

Omgekeerd is een groot deel van de Vlaamse tertiaire sector in Brussel gevestigd. Er zijn niet alleen de eigenlijke Vlaamse overheidsdiensten, onderwijs- en gezondheidsinstellingen, enz. Ook meer dan 35% van de vennootschappen met zetel in het BHG gebruiken het Nederlands voor hun belastingsaangifte. Het gaat hier om ondernemingen die zich te Brussel hebben gevestigd omdat zij van daaruit gemakkelijkst het gehele Vlaamse grondgebied bestrijken.

Maar met de voorzienbare uitbreiding van de internationale functies van Brussel zullen onafwendbaar ook steeds meer tertiaire activiteiten uitzwermen buiten de huidige grenzen van Brussel.

Zonder een dringende en ruime geografische planning, tot ver buiten de grenzen van het BHG, moet dat op termijn leiden tot chaotische toestanden.

Steeds minder inwoners van het BHG vinden *werk* binnen de grenzen van de 19 gemeenten: een steeds groter deel van de in Brussel wonende arbeidskrachten zal, voor zijn tewerkstelling, aangewezen zijn op de Vlaamse rand. Met alle taalproblemen die, langs beide zijden, daaraan verbonden zijn. De Brusselse overheid weigert immers haar bevolking ernstig op te leiden om in twee talen te kunnen functioneren.

Steeds meer loontrekkenden, ambtenaren en bedienden, komen echter elke dag vanuit de Vlaamse rand, Vlaams-Brabant en de verdere Vlaamse provincies, naar Brussel werken.

Zoals elke hoofdstad, is Brussel een reusachtige long die elke morgen volstroomt met zuurstof uit het gehele achterland, en 's avonds weer leegloopt.

De **verkeersinfrastructuur** vereist voor de dagelijkse pendelbeweging van honderdduizenden personen naar en van Brussel, ontsnapt echter bijna volledig aan de bevoegdheid van de Brusselse Gewestregering.

Eén concreet voorbeeldje: het mythische GEN, Gewestelijk Expressnet (met dezelfde benaming als het zeer reële Parijse voorbeeld, de RER - Réseau Express Régional), dat periodiek als een soort monster van Loch Ness opdoemt in de mist. Hoe gaan we zo'n GEN realiseren met vier vervoermaatschappijen: NMBS, De Lijn, MIVB, TEC; en vier politieke overheden: het Brussels, het Vlaams en het Waals Gewest en de Belgische federale staat? Honderd keer werden plannen gesmeed, vergaderingen belegd, beloftes gemaakt, maar nooit kwam er een financieel engagement om dit te realiseren.

Als nationaal en internationaal dienstencentrum is Brussel een belangrijk knooppunt van goederen en personenvervoer, maar het BHG mist de controle die het de stad moet toelaten haar functie als verkeersknooppunt te vervullen. Dit geldt niet alleen voor het lucht- en spoorverkeer, maar ook en vooral voor het wegennet. Het BHG is in de onmogelijkheid de vereiste aanleg van wegen voor het steeds toenemende verkeer te plannen of uit te voeren. Niet alleen alle penetratie-assen, maar ook de zgn. Brusselse ring, liggen buiten het territorium van het Gewest.

Om een rationele verkeerspolitiek uit te werken binnen de 19 gemeenten zelf, zou men het wegverkeer, en vooral het openbaar vervoer, moeten reorganiseren over een grote ruimte rond die kernstad. De elke maand aanzwellende verkeersstroom, die zich dagelijks in en uit Brussel worstelt, is onbeheersbaar indien het net van het openbaar stadsvervoer niet wordt gepland en uitgebouwd tot diep in de omliggende residentiële gebieden. Pas dan zullen de honderdduizenden pendelaars hun auto thuis laten. Zoals het nu gaat, is de toegang tot Brussel geblokkeerd van 7 tot 11 's morgens en van 15 tot 20 uur. En over drie à vijf jaar van 6 uur 's morgens tot 10 uur 's avonds...

Zowel het penetrerend wegverkeer als het omrijdend ringverkeerd zouden moeten kunnen georganiseerd worden in functie van de oriëntatie die aan de ruimtelijke ordening binnen Brussel zou dienen gegeven te worden. Er o.m. is binnen afzienbare tijd een tweede 'ring' nodig, die, op grotere afstand van de agglomeratie, het transitverkeer kan scheiden van het stadsverkeer.

Dient er herinnerd te worden aan de erbarmelijke toestand van Brussel op het stuk van sociale **huisvesting**, stadsvernieuwing of eenvoudig onderhoud van straten en pleinen, ophaling van huisvuil, enz.? Brussel is bij de vuilste en meest vervallen steden van Europa. De migranten zijn opgestapeld in uitgestrekte krottenwijken, die nu reeds bijna de helft van de binnenstad beslaan. Een resultaat is dat Brussel ook al zware rassenrellen heeft gekend.

Om de algehele verkrotting van de kern van de 19 gemeenten te voorkomen, zou o.m. een ruim uitgespreid plan van stadsuitbouw en stadskernvernieuwing nodig zijn, met een grootscheepse politiek van sociale woningbouw tot ver in de periferie.

De huidige situatie van verloedering heeft als neveneffect de versnelde *stadsvlucht* van de hogere en middenlagen van de bevolking, waarvan de Vlaamse exodus slechts één aspect is, de verfransing van Vlaams-Brabant een ander aspect. De opgeleide, rijkere mensen en de jonge (aanstaande) gezinnen verlaten de stad.

Dit fenomeen bestendigt en versterkt de verfransingsdruk in en rond Brussel-19, door de verzwakking en zelfs uitschakeling van de Vlaamse politieke macht.

Fiscaal betekent dat meteen dat Brussel zijn voornaamste inkomstenbron ziet opdrogen: de sociale bovenlaag met de hogere belastbare inkomens. Door die voortdurende daling van de fiscale inkomsten ontstaat een financiële impasse die de technische onoplosbaarheid van de problemen nog komt verergeren. Daarmee ontstaat een zichzelf versterkend proces, een stedelijke crisis.

Het Gewest blijft achter met de onderklasse, de werklozen, de arme bejaarden en allochtonen, de kansarmen en de ‘plantrekkers’ allerlei. En Brussel heeft eenvoudig geen geld om deze underdogs in een fatsoenlijke omgeving onder te brengen. Met alle gevolgen van dien op het vlak van gettovorming, segregatie, criminaliteit en verloedering op elk gebied.

Economisch onleefbaar

Financiering

Om al haar functies te kunnen vervullen heeft Brussel, zoals alle hoofdsteden, behoefte aan een zeer complexe en dure infrastructuur. Niet alleen gebouwen, straten, pleinen, parkeerterreinen en –garages, maar ook een dicht net van vlotte toegangs- en verkeerswegen te land, per spoor en langs de lucht; communicatienetten voor telefoon, radio, kabel, ... Terwijl de voortdurende toevloed van nieuwe bedrijven en personen uit binnen- en buitenland onophoudend nieuwe investeringen vergt – in projecten van huisvesting, stadsontwikkeling en stadsvernieuwing, openbaar vervoer en wat al meer.

Deze vereiste infrastructuur kan in geen enkel land ter wereld door de hoofdstad zelf worden gefinancierd. Elke hoofdstad leeft slechts dank zij een permanente stroom van goederen, mensen en kapitalen uit het gehele achterland. Zeker Brussel kan zelf niet de nodige inrichting bekostigen.

Deze realiteit is volkomen ontsnapt aan de knappe Belgische staatshervormers, toen zij van Brussel – volgens de wens van het francofone establishment – “une région à part entière” hebben gemaakt. Inderdaad, een Gewest worden zoals een ander, betekent dat Brussel ook zijn eigen uitgaven zou moeten dekken met zijn eigen inkomsten, zoals Vlaanderen dat doet en Wallonië dat zou moeten doen. Een onmogelijke zaak!

Ondanks het feit dat de speciale dotatie, in de financieringswet voorzien ten gunste van Brussel, om de kosten van zijn hoofdstedelijke functies te dekken, blijft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest deficitair. En dit alles niettegenstaande het feit dat, bij een gebrek aan financiële middelen noodzakelijke en verplichte

uitgaven niet eens worden gebudgetteerd. Daardoor heeft bijvoorbeeld de sanering van het Zenneval en de bouw van waterzuiveringsstations ong. 20 jaar vertraging opgelopen. Het aantal nieuwe sociale woningen dat in Brussel gebouwd werd is verwaarloosbaar.

Dit betekent dat het BHG niet alleen in de *technische* onmogelijkheid is om zijn gewestelijke bevoegdheden uit te oefenen, omwille van zijn onderbegrenzing (zoals hoger uitvoerig besproken). *Maar ook dat Brussel als apart gewest in elk geval financieel onleefbaar is, zelfs indien men het Gewest zou uitbreiden tot de 36 gemeenten van de reële agglomeratie.* Projecten in die zin, die regelmatig door hautaine maar naïeve filosofen worden gelanceerd, zijn dan ook irrealistisch!

Vanwaar moet het geld komen?

Niet van Wallonië. Hoe zou Wallonië kunnen instaan voor de financiering van Brussel, wanneer het zelf reeds elk jaar miljarden Vlaams geld nodig heeft om te overleven?

Alleen Vlaanderen kan het bestaan en de uitbouw van het Brussels Gewest, financieel en economisch, op zich nemen. En dit zou slechts normaal zijn, want Brussel ligt met al zijn vezels verankerd in de Vlaamse economische ruimte.

Brussel: hoofdstad van Vlaanderen

In de sociale geografie erkent men, naast het dorp, ook vier soorten *steden*.

De *kleine stad* verzorgt een aantal functies voor haar onmiddellijk *ommeland*, voornamelijk als winkelcentrum en ook voor een (beperkt) aantal diensten zoals onderwijs (de secundaire school van de streek) en gezondheidszorg (het plaatselijk ziekenhuis). Haar specifiek werkingsbereik reikt zelden verder dan vijf à tien kilometer.

De *regionale stad* heeft reeds een ruimer *achterland* omdat zij, naast de functie van een kleine stad, enkele belangrijke administratieve of economische functies vervult. Men kan, in ons land, de arrondissementshoofdplaats als het type van de regionale stad beschouwen.

De *grote stad* heeft een *invloedssfeer* die zich uitstrekt tot een (groot) deel van de provincie, en soms tot nabije delen van een aangrenzende provincie. In Vlaanderen worden, naast Brussel, ook Antwerpen en Gent tot de grote steden gerekend. Zij vervullen, naast hun functies als kleine en regionale stad, ook belangrijke economische, administratieve en sociaal-culturele functies in een zone, waarvan de straal afhankelijk is van verschillende factoren zoals:

- de afstand en bereikbaarheid (verkeersinfrastructuur);
- de kwaliteit en de kwantiteit van de aangeboden diensten;
- en de relatieve afstand tot andere grote steden of tot de hoofdstad.

Aldus wordt de Antwerpse invloedssfeer naar het zuiden toe, en die van Gent naar het oosten toe, beperkt door de nabijheid van Brussel.

Ten slotte is er de *hoofdstad* waarvan het werkingsrayon zich uitstrekt over het gehele land. Elke hoofdstad is, in essentie, een geografische concentratie van een groot aantal economische, sociale, culturele, politieke en administratieve functies gericht op het gehele land.

De hoofdstad is dus niet alleen de zetel van een aantal *politieke* instellingen en de centrale *administratie* met nationaal bereik, of van een aantal diensten inzake onderwijs, cultuur, ontspanning, gezondheidszorg, enz.

Economisch is zij vooral de vestigingsplaats van de belangrijkste bedrijven, voornamelijk in de sector van de diensten, waarvan de activiteit zich uitstrekt over een aantal provincies of over het gehele land.

Het gaat om de duizend-en-één ondernemingen die het moderne bedrijfsleven, en de hedendaagse samenleving in haar geheel, omkaderen en begeleiden. Denken we maar aan vervoers-, verkeers- en communicatiebedrijven; banken, beursmakelaars, verzekeringen en accountants; fiscale, juridische, technische expertise- en adviesbureaus; de grote distributie-ondernemingen en de hoog-gespecialiseerde of luxe-handelszaken; ten slotte het hele complexe netwerk van hulp- en ondersteuningsbedrijven inzake reclame en marketing, software en programmatie, onderhoud van machines en technische apparatuur, schoonmaakbedrijven, bewakingsdiensten en zoveel meer.

Ook alle belangrijke instellingen van de *civiele maatschappij*, zoals de grote media, politieke partijen en bewegingen, vakbonden en ziekenfondsen, beroepsverenigingen, culturele en sociale organisaties, filosofische en wetenschappelijke genootschappen enz., vestigen zich bij voorkeur of overwegend in de hoofdstad.

Cultureel is de hoofdstad dus – althans in een normaal land – ook de plaats waar de verschillende elites van de natie in grote mate zijn geconcentreerd of met hoge frequentie in onderling contact komen. Daarom vervult de hoofdstad de functie van katalysator van de nationale identiteit.

Niet alleen politici, maar ook zakenlui, kaderleden van bedrijven, ambtenaren, vrije beroepen, intellectuelen en kunstenaars van alle slag en soort, vormen er de meerderheid van de bevolking, of komen vanuit het gehele land regelmatig, soms dagelijks, naar de hoofdstad, ontmoeten er elkaar, wisselen ideeën uit en nemen samen beslissingen.

Voorals in de postindustriële maatschappij, heeft de hoofdstad een essentiële functie in het economische, politieke en culturele bestaan van de samenleving. Daar volstrekt zich het dynamische proces van de culturele eenmaking van het volk. In de voortdurende wisselwerking tussen de hoofdstad en de provincies, tussen de sociale elites en de arbeidende massa's, determineert de hoofdstad de identiteit van het tot natie wordende volk.

Ten slotte is het via de hoofdstad, als *draaischijf van de internationale relaties*, dat de natie haar buitenlandse contacten legt, en zowel haar impulsen ontvangt van buiten uit, als haar uitstraling realiseert.

Voor Vlaanderen vervult Brussel tegelijk de vier bovenvermelde functies:

- als kleine stad, voor haar onmiddellijk ommeland van ca. 80.000 inwoners;
- als regionale stad, voor een achterland van ongeveer 800.000 inwoners, voornamelijk in Vlaams-Brabant;
- als grote stad met een invloedssfeer van ca. 2.300.000 inwoners, voor zowat het gehele Vlaamse land van de Noordzee tot de Maasvallei, met uitsluiting van beperkte invloedssferen van Gent en Antwerpen (daar zijn de bewoners meer gericht op deze grote centra dan op Brussel);
- en ten slotte als hoofdstad, zetel van de federale en Vlaamse politieke en administratieve instellingen en van de belangrijkste bedrijven in de Vlaamse centrale productiewijze, met name de tertiaire sector.

Een belangrijke anomalie in Vlaanderen is dat, cultureel, de hoofdstad in belangrijke mate vervreemd is geraakt van de natie waarvan zij deel uitmaakt, ingevolge de verfransing tijdens de laatste helft van de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw. Hierdoor vervult Brussel slechts gebrekkig zijn rol van katalysator van de Nederlandse cultuur, met al de gevolgen daarvan voor het culturele niveau voor de gehele Vlaamse bevolking.

Een tweede – Belgische – anomalie werd hoger al uitvoerig besproken en ligt op het institutioneel vlak. Men heeft van een deel van Brussel, de 19 oude kerngemeenten, een apart gewest gemaakt, daar waar de reële Brusselse agglomeratie zich uitstrekt over 36 gemeenten (waarvan 34 in ‘Vlaanderen’ en 2 in Waals-Brabant).

De CD&V en de VLD hebben in principe al voor confederalisme gekozen. Naarmate het voortschrijdende ontbindingsproces van de Belgische staat gaat leiden tot een steeds grotere overdracht van reële, fiscale en sociaal-economische bevoegdheden naar de deelgebieden toe, moet dit fataal uitmonden op een steeds scherpere disfunctie van Brussel als hoofdstedelijke agglomeratie, indien men vasthoudt aan de huidige drieledigheid van de staatsstructuur.

Brussel en Vlaanderen: één economie

Wanneer men een grafische voorstelling bekijkt van de structuur van de Vlaamse economie, opgesteld op basis van statistieken betreffende de loontrekkende werkgelegenheid (MTA, 1999), wordt men getroffen door twee grote afwijkingen.

- In Vlaanderen stijgt de werkgelegenheid in de industrie ver uit boven het algemeen Belgisch niveau: 25% van de totale Vlaamse werkgelegenheid, tegenover 21% voor België als geheel.
- Daarentegen blijft de loontrekkende werkgelegenheid in Vlaanderen in de diensten aanzienlijk beneden het Belgisch niveau, met 68% tegenover 72% voor België.

Dit beeld strookt echter niet met de werkelijkheid. Het gaat om een schijnbaar onevenwicht, dat uitsluitend resulteert uit de manier waarop in België de

statistische gegevens worden ingedeeld. Sinds de staatshervormingen, met Brussel als Derde Gewest, is men ook begonnen met een onderscheid te maken, in de officiële statistieken, tussen een “Vlaamse” en “Brusselse” economie. De Vlaamse economie wordt aldus gereduceerd tot de 5 Vlaamse provincies, met uitsluiting van de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie, die juridisch een apart Gewest vormen. Economisch is deze splitsing onzin.

Wegens zijn geografische ligging – in het hart van Vlaanderen, op ongeveer gelijke afstand van de zee en de Maas en op 45 km van de Antwerpse haven – is Brussel de ideale vestigingsplaats voor elke onderneming, vooral in de dienstensector, waarvan de activiteit het gehele Vlaamse land bestrijkt. Het feit dat Brussel, sinds het ontstaan van de gecentraliseerde Belgische staat, werd uitgebouwd als middelpunt van de volledige verkeers- en communicatiestructuur van het land, versterkt nog aanzienlijk de aantrekkingskracht van de hoofdstad op ondernemingen, die een meer dan lokaal of provinciaal karakter hebben.

Deze centrale functie van Brussel, voor het geheel van de Vlaamse economie, wordt bevestigd door enkele cijfers. Van al de handelsvennootschappen met zetel te Brussel, zijn er 35% die het Nederlands gebruiken in hun betrekkingen met de overheid, nl. voor hun belastingsaangifte, en waarvan het Nederlands dus de interne voertaal is. Uit de ‘Enquête naar de arbeidskrachten’ van 2003 bleek ook dat 34,5% van alle personen met een betrekking te Brussel, hun woonplaats hebben in Vlaanderen. Dit betekent dat 9% van de buiten Brussel wonende Vlamingen met een vaste betrekking te Brussel werken; voor de loontrekkende arbeid alleen wordt dat zelfs 14%!

Het is vooral in de *dienstensector* dat Brussel een centrale rol speelt in de Vlaamse economie. De volledige centrale administratie, en al de politieke lichamen van het Vlaams Gewest en van de Vlaamse Gemeenschap, zijn te Brussel gevestigd. Brussel telt twee Vlaamse universiteiten, waarvan de VUB, die de grootste Vlaamse werkgever van Brussel is. Daarnaast zijn er verschillende andere Vlaamse instellingen van hoger onderwijs waarvan het rekruteringsveld zich uitstrekt over het gehele Vlaamse land. En ontelbare Vlaamse organisaties, instellingen en verenigingen met sociale, culturele, artistieke, politieke of andere maatschappelijke activiteiten, zijn te Brussel gevestigd, of kiezen Brussel als centraal punt voor hun werking, zelfs indien hun zetel elders is gevestigd.

Een ander, en omgekeerd gevolg van deze arbitraire opdeling van de Vlaamse economische ruimte, blijkt uit de cijfers van de *industriële* werkgelegenheid. Het Brussel Gewest is, wettelijk, beperkt tot de 19 gemeenten van de oude agglomeratie. Maar, zoals we al zagen, de reële economische agglomeratie, afgelijnd volgens strikt wetenschappelijke, sociaal-economische criteria, omvat nog 17 andere gemeenten, waarvan 15 in het arrondissement Halle-Vilvoorde. Het is in deze nieuwe gordel van de agglomeratie dat men de “Brusselse” industrie aantreft. Doch deze industrie wordt in de officiële statistiek niet bij de “Brusselse economie” gerekend, maar bij de Vlaamse. Aldus komt het dat, statistisch, de “Brusselse” industriële werkgelegenheid gereduceerd lijkt tot 9% van het totaal, terwijl de “Vlaamse” kunstmatig wordt opgedreven tot 25%, vër boven het algemeen Belgisch peil.

Dergelijke Belgische grapjasserie maakt het natuurlijk zeer moeilijk om zich een juist beeld te vormen van de kracht – en de zwakheid - van de reële Vlaamse economie. Praktisch alle informatie over het economisch reilen en zeilen van Vlaanderen steunt op deze opsplitsing van de Vlaamse ruimte, en geeft dus een vertekend beeld van de werkelijke situatie.

Brussel is, in elk opzicht, de economische hoofdstad van Vlaanderen. Een groot deel van de belangrijke instellingen en ondernemingen van de vitale, tertiaire sector van de Vlaamse economie bevinden zich in de hoofdstad. *Het is pas wanneer men de officiële statistische gegevens van “Vlaanderen” en “Brussel” samentelt, dat men een benaderend beeld krijgt van de reële Vlaamse economie.* En dan verdwijnen uiteraard, “als bij toverslag”, de twee anomalieën waarover wij het hierboven hadden. De Vlaamse industriële werkgelegenheid daalt dan, van 25% van het totaal tot 22% tegenover een globaal Belgisch percentage van 21%. Omgekeerd blijkt dan dat de tertiaire werkgelegenheid, in het geheel van de Vlaamse economische ruimte opklimt van 68% tot 71%, wat opnieuw aansluit bij het algemeen Belgisch peil van 72%.

Het is ook wanneer men die absurde splitsing tussen Vlaanderen en zijn hoofdstad wegwerpt, dat een juiste appreciatie kan worden gemaakt van de economische verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië.

In Vlaanderen werkt dan 22% van de beroepsbevolking in de nijverheid, in Wallonië slechts 18%. Het aandeel van de textielnijverheid bedroeg in 1995, in Vlaanderen, bijna 12% van deze industriële werkgelegenheid en dat van de autoconstructie 11,75 tegenover respectievelijk 4,5% en 5,5 in Wallonië. Nu waren het precies deze twee sectoren waar in de volgende jaren de grootste inkrimping van het arbeidspotentieel te verwachten viel. Renault en Levi's zijn in het Vlaanderen van de jaren 1990 bekende namen geworden en dat is geen toeval. In 2003 bedroeg het aandeel van de textielindustrie maar 6,3% meer van de totale industriële werkgelegenheid.

Trouwens, in de gehele industrie is de werkgelegenheid in België de laatste drie decennia gedaald met om en bij de 40%, en deze tendens zal zich ongetwijfeld in de toekomst verder doorzetten. De relatief hogere industriële werkgelegenheidsgraad in Vlaanderen, en de belangrijke concentratie ervan in bedreigde sectoren, maakt dat Vlaanderen wellicht kwetsbaarder is dan Wallonië, in geval van een enigszins gevoelige terugloop van de conjunctuur.

Wat de tertiaire of dienstensector betreft dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de *markt-sector* of verhandelbare diensten, enerzijds, en de *non-profitsector* of niet-verhandelbare diensten.

In de *non-profitsector* (openbare diensten, onderwijs, gezondheidszorg en een aantal andere activiteiten, waar aan de gebruiker slechts een deel van de kostprijs wordt aangerekend, omdat de staat of de sociale zekerheid de rest ten laste neemt) telt Vlaanderen 28% van zijn totale beroepsbevolking, tegenover 37% in Wallonië. Hier komt wellicht een sterk verschil in “politieke cultuur” aan

het licht. De Vlamingen leven sinds vijf eeuwen in een volksvreemd staatsbestel. Zij hebben geleerd geen overdreven verwachtingen te koesteren van een eventuele overheidshulp maar zichzelf te redden. In Wallonië daarentegen werd de nationale identiteit gevormd doorheen anderhalve eeuw strijd van een goed georganiseerde en politiek bewuste arbeidersklasse, precies voor méér staatstussenkomst in het economische en sociale leven. De Waal kijkt dus gemakkelijker uit naar overheidssteun, als “zijn recht”, wanneer barre tijden aanbreken.

Toch moet deze mentale verklaring met een flinke korrel zout worden genomen. De onbetwistbare inflatie van de Waalse non-profitsector is wellicht minder het resultaat van een bewuste overheidspolitiek, dan van de steile en ononderbroken val van de Waalse industriële werkgelegenheid sinds 1960. Daardoor komt het percentage van de totale werkgelegenheid in de openbare en gesubsidieerde diensten automatisch een heel stuk hoger te liggen, door de kracht van de inertie.

Hoe het ook zij, het blijft een factor van belangrijke structurele afwijkingen tussen beide economieën.

In de *marktsector van de diensten* scoort Vlaanderen dan weer aanzienlijk hoger dan Wallonië: 43% tegenover 37% van hun resp. totale werkgelegenheid. Het is in deze sector dat de werkelijke kracht ligt van de Vlaamse economie. In de 5 Vlaamse provincies steeg de werkgelegenheid tussen 1980 en 1995, met ongeveer 250.200 arbeidsplaatsen, in Brussel en Wallonië samen met slechts ongeveer 49.000 arbeidsplaatsen. Dit is ook bij uitstek de sector van de KMO's waar Vlaanderen zo trots op is.

Opnieuw kan men hier het Vlaams-Waalse verschil psychologisch-cultureel gaan verklaren. Doch de economische realiteit werkt wel anders. Vlaanderen telt relatief veel meer filialen van grote mondiale industriegroepen. Nu voeren precies deze ondernemingen sinds lang een beleid van “afslanking”: het uitstoten van allerlei activiteiten, die niet rechtstreeks te maken hebben met de hoofdactiviteit van de goederenproductie, uit de schoot van de onderneming. Zij wenden zich dan, voor die activiteiten, tot externe dienstverlenende kleine ondernemingen. Terwijl Wallonië zijn industrie verloor, werd Vlaanderen precies door deze multinationals geïndustrialiseerd (en later, onrechtstreeks, getertialiseerd). Dat verklaart het verschil in de ontwikkeling van de sector van de verhandelbare diensten in beide landsdelen.

Het verschil in aard en mentaliteit kan slechts spelen wanneer de economische structuren daartoe een opening bieden.

Ongeacht ook de verklaring, het feit blijft dat er tussen de Waalse en de reële Vlaamse economie sterke, structurele en dus moeilijk weg te werken verschillen bestaan.

Dit maakt het vrijwel onmogelijk om in Belgisch verband een economische en sociale politiek te voeren die aangepast is aan de uiteenlopende noden en behoeften van beide economieën tegelijk. Zowel Walen als Vlamingen hebben er dus belang bij, zo snel mogelijk tot een akkoord te komen voor een overdracht

van alle hefboomen van economische en sociale politiek, van het Belgisch naar het regionale niveau.

Hier duikt echter het ernstig probleem op.

Het monster van de staats Hervorming heeft niet twee, maar drie Gewesten gebaard. Wanneer men die lijn zou aanhouden bij de overdracht van alle economische bevoegdheden naar de Gewesten, dan komt Vlaanderen in een onhoudbare positie te staan. Want dat zou betekenen dat de Brusselse Gewestregering zeggingschap en controle krijgt over een belangrijk segment van de Vlaamse economie, namelijk over de instellingen en bedrijven van de dienstensector die te Brussel zijn gevestigd. Dit zou, naar alle waarschijnlijkheid, binnen de kortste tijd leiden tot een toenemende ontwrichting van het algemeen economisch beleid, uit te stippelen door het Vlaams parlement en de Vlaamse regering. Men kan geen twee piloten hebben aan de stuurknuppel van hetzelfde vliegtuig.

Omdat in de bestaande staatsstructuur alle belangrijke economische bevoegdheden in handen zijn gebleven van de “federale” Belgische regering, heeft het bestaan van Brussel als Derde Gewest tot hiertoe geen zware economische weerslag gehad op het Vlaamse land. Helaas wel een zeer zware weerslag op de culturele en politieke ontplooiingsmogelijkheden van de Vlaamse gemeenschap te Brussel en in Vlaams-Brabant. En dat is precies wat ons nu, sociaal en economisch zou kunnen te wachten staan. Met het toebedelen van autonome beslissingsmacht aan het Brussels Gewest (in een uitgebreid federalisme of een confederalisme) zou het conflict tussen Vlaanderen en de Brusselse francophonie onmiddellijk een veel dramatischer en fundamenteeler dimensie krijgen.

Hebben de Vlaamse politieke en economische kringen die – terecht – aandringen op volledige economische zeggingschap voor Vlaanderen, reeds nagedacht over dit aspect van de zaak? En wat is hun strategie terzake?

Ook de Vlaamse Beweging doet aan struisvogelpolitiek. “*Vlaanderen, staat in Europa*” klinkt zeer mooi en stoer. Maar welke strategie heeft men uitgewerkt om te beletten dat Vlaanderen op zijn weg naar politieke autonomie, zwaar verminkt zou worden door het verlies van het belangrijkste deel van zijn economische ruimte en structuur. (Om nog maar te zwijgen over de strategie die deze Vlaamse staat zou moeten voeren tegenover dat Europa!) Onnodig daaraan toe te voegen dat slogans als “vreemdelingen buiten” of “veiligheid in onze straten”, lichtjaren verwijderd zijn van de reële en beangstigende problemen waarmee Vlaanderen wordt geconfronteerd op zijn weg naar onafhankelijkheid.

3. De Bruxellitude

De emotionele afkeer van het Nederlands

Van de 649.274 personen, in 2003 te Brussel tewerkgesteld, kwamen er 350.732 (= 54%) van buiten Brussel, en daarvan 2/3 uit Vlaanderen (223.714).

Voeg daarbij de ettelijke tienduizenden niet-loontrekkenden, ambachtslieden, handelaars en zakenlui, beoefenaars van vrije beroepen, kaders van allerlei politieke, economische, sociale en culturele organisaties, enz., die elke dag naar Brussel komen voor leveringen, werken, aankopen, vergaderingen en andere beroepsbezigheden.

Voeg daarbij nog de massa's die elke dag vanuit een ruime periferie naar Brussel komen om er te eten, te winkelen en etalages te besnuffelen, voor theater-, museum- of concertbezoek, enz., en men kan zonder gevaar voor overdrijving stellen dat meer dan 500.000 Vlamingen van buiten Brussel elke dag in Brussel terechtkomen.

Samen met de zowat 150.000 Vlamingen die in Brussel zelf nog wonen en werken, vormen zij er gedurende 8 à 12 uur per dag een ruime Nederlandstalige meerderheid. Brussel wordt pas een francofone stad wanneer iedereen slapen gaat!

Het is van deze onophoudende stroom van Vlamingen dat driekwart van Brussel leeft. En omgekeerd is ruim 20% van Vlaanderen economisch en sociaal op Brussel aangewezen. Dat is de realiteit.

Sinds zij een Gewest zijn geworden, en de centrale overheid geen controle meer uitoefent op de toepassing van de taalwetten, permitteert Franstalig Brussel zich – spijs deze realiteit – om elke dag opnieuw honderdduizenden Vlamingen te negeren, zoniet ronduit te pesten en te vernederen, door stelselmatig elk onthaal in eigen taal te weigeren.

Zij willen van Brussel een Franstalige stad maken, etnisch gezuiverd van al wat Vlaams of Nederlandstalig is. Zij steigeren telkens wanneer de Vlaamse regering rechtstreeks in Brussel zou gaan investeren.

Maar zij eisen arrogant steeds bijkomende miljarden van de federale overheid. Brussel is verplicht zowat elk jaar te gaan bedelen bij de 'federale' schatkist om ettelijke miljarden bijkomende middelen, boven haar wettelijk aandeel. Zolang deze schatkist 'Belgisch' blijft kan Brussel voorwenden niet te weten dat elke Belgische euro, die het aldus boven zijn proportioneel aandeel krijgt toegestopt, bestaat uit 65 à 70 Vlaamse cents.

In een 'normaal' land gebeurt de financiering van de hoofdstad via het centraal budget van de staat. En de staat – dat is het gehele land – beslist dan ook wat er met dat geld in de hoofdstad gebeurt.

Dat is nu precies wat de Brusselaars niet willen. Zij hebben van Brussel een apart Gewest willen maken, dat betekent dat zij ook met hun eigen inkomsten ook hun eigen uitgaven zouden moeten dekken. Zij wensen geen "Vlaamse schoonmoeder". Zij eisen wel het geld op van die schoonmoeder. Maar Vlaanderen

mag zich niet inlaten met wat Brussel uitvoert met dat geld. De Vlamingen mogen zelfs niet vragen dat Brussel, in ruil voor dat Vlaamse geld, de kleine inspanning zou doen om de Vlaamse pendelaars in het Nederlands te woord te staan.

Indien Brussel zich steeds meer ‘los van Vlaanderen’ gaat opstellen, is de vraag: hoelang kan dit blijven duren? De heibel die nu in Vlaanderen wordt gemaakt rond de transfers naar Wallonië, voorspelt niet veel goeds voor Brussel, wanneer, in een later stadium, het veel grotere probleem van de noodzakelijke transfers van Vlaanderen naar Brussel in volle duidelijkheid zal worden gesteld.

Brussel-19 als derde gewest, het BHG, is het gevolg van de emotionele afkeer van Franstalig Brussel tegenover het Nederlands. Om die afkeer te begrijpen, moet men het sociologisch mechanisme van de *verfransing* van Brussel ontleden.

De francofone bourgeoisie die sinds 1830 de politiek-heersende klasse was in België, was oorspronkelijk ook in Vlaanderen sterk aanwezig. In 1846 telde Gent nog 5% Franstaligen, evenveel als Brussel-stad bij het begin van de 19de eeuw. Onder invloed van de tendens tot concentratie van ondernemingen, eigen aan het kapitalisme, verdween deze bourgeoisie geleidelijk in de Vlaamse provinciesteden en plattelandsgemeenten, om zich in Brussel te concentreren.

De sociaal-culturele dominantie van de Franstalige bourgeoisie werd in Vlaanderen bestreden door een geleidelijk aanzwellende middenklasse van intellectuelen en vrije beroepen, ambtenaren en kaderpersoneel. Men zou deze groep vandaag “de nieuwe arbeidersklasse” kunnen noemen. Met de concentratie van de francofone bourgeoisie te Brussel, werd de vernederlandsing van de Vlaamse provincies politiek mogelijk. De taalwetten van 1920 en 1930 kwamen tot stand dank zij een kortstondige alliantie tussen die Vlaamse “middenklasse” en de “oude” industriële arbeidersklasse. Zij werden mede goedgekeurd door de Waalse socialisten. Eventjes werd het duidelijk dat taalstrijd uiteindelijk slechts een aspect is van klassenstrijd.

In de Brusselse agglomeratie leidde de versterkte aanwezigheid van de Franstalige bourgeoisie tot een verfransing in de diepte van de oorspronkelijk Vlaamse bevolking en de Vlaamse inwijking. Dit was mogelijk omdat Brussel ondertussen was uitgegroeid van provinciestad tot grootstad zodat, ingevolge van de anonimiteit van het sociaal milieu, de directe sociale controle op het menselijk gedrag – eigen aan platteland en provinciesteden, waar iedereen mekaar kent – werd vervangen door een indirecte sociale controle. In een grootstedelijk leefmilieu heerst een sociaal mimetisme, waardoor de lagere klassen de sociale omgangsvormen van de hoogste klassen gaan navolgen. Vermits Frans spreken hèt distinctief kenmerk van de bourgeoisie was, gingen ook de middenklassen en daarna de volksklassen, overschakelen naar het Frans, dat overkwam als een instrument van sociale promotie.

Het is dit sociaal stigma van het ‘Vlaams’ als taal van de machteloze, dat nog steeds determinerend is voor de sterk emotionele reactie van de Brusselse francofonen op elke – echte of vermeende – poging tot vernederlandsing van

Brussel. Elke evolutie in die zin wordt aangevoeld als een bedreiging van de sociale status van elke individuele francofoon.

In deze analyse is de scherpe weerstand van de francofone Brusselaar tegen het Nederlands – en de onwil van de uitgeweken Franstaligen in Vlaams-Brabant om zich aan te passen, een direct gevolg van de positie van een Franstalige topklaas als politiek heersende klasse van de Belgische staat.

Of minstens van de – correcte - perceptie, bij de brede francofone massa, van het Frans als taal van het establishment. Er heerst bij de Brusselse francofonen een diep ingeworteld gevoel dat de Franse taal het instrument is van hun sociale promotie, de band waarmee zij zich sociaal identificeren met de reële machtselites. Indien de verfransing van Brussel nog steeds verder gaat en zelfs uitbreiding neemt, is dat omdat de francofone Brusselaar – en de migrant – in de overtuiging blijft leven dat de uiteindelijke macht in dit land nog steeds berust bij de francofone bovenlaag.

Hebben zij ongelijk? Helemaal niet! De macht van de oude heersende klasse zal blijven bestaan, zolang de door haarzelf opgerichte staatsstructuur blijft bestaan. Die perceptie van het Frans als sociaal superieure taal zal niet verdwijnen, zolang de Belgische staat het institutionele kader blijft waarin alle belangrijke politieke beslissingen worden genomen; en zolang Brussel zich, als apart Gewest, kan afschermen van een nakende uitbreiding van de politieke zeggingschap van een Vlaamse (deel-)staat, waar een eigen Vlaamse leidende klasse ook een reële politieke macht zou gaan uitoefenen.

De traditionele Vlaamse Beweging heeft het steeds moeilijk gehad met deze klassenanalyse. Mede daardoor heeft de politieke leiding van de Vlaamse Beweging niet begrepen dat deze staatsvorming weinig of niets veranderde aan de reële politieke machtsverhoudingen in dit land. Zij was dus bereid om de schijn van politieke macht, die haar werd aangeboden met de gewestvorming, te betalen met de goedkeuring van een volwaardig gewestelijk statuut voor Brussel. Precies hierdoor heeft deze staatsvorming de politieke macht van het oude francofone establishment kunnen bestendigen en zelfs versterken in plaats van te verzwakken, laat staan te breken.

Deze historische fout dreigt, op termijn, met de voortschrijdende uitbreiding van de Brusselse grootstedelijke ruimte, het bestaan zelf van het Vlaamse volk als natie, bewust van haar eigen identiteit, in gevaar te brengen. Een politieke fout is inderdaad erger dan een misdaad!

Binnen dit institutioneel kader van een Belgische staat met een apart Brussels Gewest, zal de Brusselse francofonie zich blijven verzetten tegen elke uitbreiding van de rol van het Nederlands te Brussel. En zij zal blijven ageren voor de uitbreiding van de grenzen van dat Gewest tot alle gemeenten van Vlaams-Brabant waar een noemenswaardige francofone aanwezigheid op het terrein valt te bespeuren. In dat kader moet Vlaanderen uiteindelijk de slag om Brussel en geheel Vlaams-Brabant verliezen. Hebben we dan niets geleerd uit 175 jaar Belgische geschiedenis?

De strategie van francofoon Brussel

In een interview met het weekblad Knack (van 16 maart 2005), zei *Mark Eyskens* – een notoir belgicist -het volgende: “*Brussel is veel belangrijker dan België, het is na Washington de tweede politieke hoofdstad van de wereld. Wat ik nooit hoor vertellen, is dat als er een Vlaamse republiek komt, België gewoon blijft bestaan, maar dan zonder Vlamingen. Het is zelfs de strategie van sommige Franstaligen. België wordt dan een Franstalig land, eventueel met een koning, met Brussel als hoofdstad en Wallonië en de Ardennen als hinterland. Ze maken van dat kleine gebied één groot dienstencentrum, de Ardennen worden ingericht als tuin voor de eurocraten, men probeert maximaal subsidies van Europa te krijgen, en Brussel wordt honderd procent verfranst. Vlaanderen wordt dan een breakaway state, teruggetrokken in een minigebied, met alle gevolgen van dien. Ik denk dat veel Franstaligen in stilte zitten te bidden dat Vlaanderen zich afscheurt.*”

Hier zit meer waarheid in dat we van hem, die al tientallen boeken geschreven heeft vol voorspellingen die niet uitkwamen, konden verwachten, althans wat zijn perceptie van de Franstalige strategie betreft. *Francofoon Brussel heeft op strategisch gebied een grote voorsprong op Vlaanderen.* Het conflict rond de luchthaven van Zaventem wijst daarop.

De magistrale strategie van de Brusselse Franstaligen bestaat in drie componenten, die zij – naargelang de politieke actualiteit – om beurten, en soms in combinaties, naar voor schuiven. Hun eisenpakket bevat het volgende:

- Het Brussels Gewest moet – om ‘technisch’ te kunnen overleven – uitgebreid worden met 6 tot 17 gemeenten van Vlaams-Brabant;
- Brussel moet – om financieel te overleven - meer geld krijgen van de federale overheid indien die wil dat het BHG – en dus ook de Belgische staat – moet blijven bestaan;
- De as Brussel-Wallonië moet versterkt worden.

Uitbreiding van het BHG

Indien Brussel zijn toekomst als grote stad wil veilig stellen, moet de territoriale kloof, die muur tussen Brussel en zijn periferie, en dus tussen Brussel en Vlaanderen als geheel, inderdaad worden gedempt en afgebroken. Dat werd hoger al duidelijk gemaakt.

De Franstalige Brusselaars hebben gelijk wanneer zij tekeer gaan tegen het *carcan*, het corset van de 19 gemeenten. Maar zij vergeten dat het niet de Vlamingen zijn die deze scheiding hebben gewild. Zij werd ons opgedrongen door de verenigde macht van het Belgisch establishment en francofoon Brussel zelf, met de criminele medeplichtigheid van enkele ‘verlichte’ leiders van de toenmalige Volksunie en Agalev!

Maar wanneer de Brusselse francophonie droomt van het doorbreken van het carcan, bedoelen zij niet dat die muur moet worden afgebroken: zij willen hem eenvoudig verplaatsen, zoveel kilometer dieper op Vlaamse grond!

Zij spreken hier duidelijke taal. Zij weten dat Brussel niet leefbaar is binnen de 19 gemeenten. Hun uitgesproken doelstelling is Groot-Brussel: de aanhechting bij het Brussels Gewest van Kraainem, Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Hoeilaart, Sint-Pieters-Leeuw, Meise, Overijse, Tervuren, Vilvoorde en Zaventem. Sommigen willen zelfs heel het arrondissement Halle-Vilvoorde en grote stukken van Leuven, ongeveer de telefoonzone 02, bij het BHG. Zelfs enkele naïeve 'progressieve Vlaamse Brusselaars' braken hiervoor al een lans.

Uiteraard moet dit Groot-Brussel bestuurd worden door de Brusselse politieke klasse. En, via haar, door het Belgische establishment. De Vlamingen kunnen zich dan terugtrekken op de Antwerpse haven, de West-Vlaamse polders en de Kempische heide.

Zolang deze illusie de politieke energie van Franstalig Brussel blijft mobiliseren, is er natuurlijk geen oplossing mogelijk.

Meer middelen voor Brussel

Het Gewest Brussel vormt, zo zeggen en schrijven de Brusselse francofonen, een laatste dam tegen het Vlaamse separatisme. De Vlamingen willen volgens hen Brussel in financiële moeilijkheden brengen om alzo de Belgische staat te breken. Brussels minister-president Charles Picqué drukte het zo uit in Knack van 20 oktober 2004: *“Ik vraag me af wat de Vlamingen eigenlijk willen. Brussel in die mate verzwakken dat het statuut van Brussel opnieuw ter discussie komt te staan? Dat is eigenlijk mijn grootste vrees, dat het isoleren van Brussel op termijn tot de sloop van het Brussels Gewest zal leiden.”*

Daarom moet er, volgens de Bruxellitude, prioriteit gegeven worden aan een budgettair en fiscaal beleid dat zou toestaan dat, op korte en lange termijn, de economische en financiële leefbaarheid van het Brussels Gewest verzekerd is. Het is dan ook wenselijk dat de federale overheid eindelijk het keurslijf qua financiering van het Gewest in beschouwing neemt en overgaat tot een gepaste herziening van het financieringsmechanisme.

Natuurlijk doet de Brusselse francophonie alsof zij niet weten dat elke federale euro uit 70 Vlaamse cents bestaat!

L'Axe Wallo-BruX

Het streven naar grotere autonomie voor Vlaanderen en Wallonië doet de Brusselse francophonie telkens weer moord en brand schreeuwen. Zij bedreigen Vlaanderen met het verlies van zijn hoofdstad. Indien de huidige staatsstructuur op de helling wordt gezet, zou Brussel samensmelten met Wallonië tot één politiek geheel.

Heel recent nog, in juni 2006, liet *Joëlle Milquet*, voorzitter van de CDH, in *La Libre Belgique* optekenen: “*Wallonië moet aan het Brussels Gewest plakken, zodat een territoriale ruimte ontstaat waarin een samenhangende economische strategie rond de metropool Brussel kan worden ontwikkeld.*” Op de zomeruniversiteit van de PS in Dinant (augustus 2006) verklaart Elio Di Rupo: “*Op termijn willen we het Brussels Gewest uitbreiden; nooit zullen we Brussel afstaan aan Vlaanderen.*”

In het destijds veel besproken manifest “*Choisir l’avenir*”, eind jaren 1990 gelanceerd door vier Waalse professoren, wordt vertrokken van het scenario van het uiteenvallen van België als gevolg van een Vlaamse afscheiding, waarna België zou voortleven als een nieuwe, francofone “*état fédéral Wallonie-Bruxelles*”. Of de oude droom: *la Belgique latine!* Op geen enkele van de 34 bladzijden van dit manifest wordt echter één regel gewijd aan het onderzoek van de economische en financiële overlevingskansen van een dergelijke alliantie. Zij dromen er maar op los.

Ook het congres van de “*économistes belges de langue française*”, dat destijds werd georganiseerd onder het motto “*Wallonie et Bruxelles: évolutions et perspectives*” besteedde weinig aandacht aan de economische consequenties van een dergelijk project. In de vier verslagboeken van de vier commissies van dit congres, samen goed voor zowat 1200 bladzijden vakliteratuur, ontbreekt elke systematische analyse van de economische structuur van het hybride geheel dat een Waals-Brusselse entiteit dan toch zou zijn.

Daarom willen wij hier even een aanzet geven tot zo’n analyse, omdat uiteindelijk de economische realiteit de basis moet zijn van elke duurzame politieke structuur.

Zoals wij boven al aangetoond hebben (aan de hand van de cijfers van 1999), vertoont de Waalse economie enkele ernstige structurele onevenwichten:

- een hypertrofie van de overheids- en gesubsidieerde sector van de diensten: 37% van de totale loontrekkende werkgelegenheid tegenover 25% in Vlaanderen;
- een verregaande erosie van zijn industriële basis: 18% van de werkgelegenheid, tegenover 25% in Vlaanderen;
- en een relatieve zwakheid van de sector van de verhandelbare diensten (marktsector) met 37% van de werkgelegenheid, tegenover 43% in Vlaanderen.

Tezelfdertijd wezen wij erop dat Brussel en Vlaanderen op economisch gebied één enkele ruimte vormen, en perfect complementair zijn. Een samenvoeging van Brussel-19 met de vijf Vlaamse provincies resulteert in een economisch evenwichtig geheel met een industriële basis van 22%, een marktsector in de diensten van 43% en een non-profitsector van 28% (met 6% voor de bouw). Brussel is de economische hoofdstad van Vlaanderen, en de Brusselse dienstensector omvat een belangrijk deel van de tertiaire sector van de Vlaamse economie.

Wanneer men nu dezelfde berekening maakt voor Brussel en Wallonië, en de cijfers van de loontrekkende werkgelegenheid van beide gebieden samenvoegt tot één geheel, stelt men onmiddellijk vast dat al de hierboven vermelde onevenwichten van de Waalse economie aanzienlijk verscherpt zouden worden door de samenvoeging van Brussel en Wallonië tot één politiek en dus economisch geheel.

Op een totaal van 1.369.576 loontrekkende werknemers, zou het complex Wallo-Brux terugvallen op een *industriële basis* van nog slechts 15% tegenover 18% voor Wallonië afzonderlijk, en 25% voor Vlaanderen afzonderlijk.

In de sector van de *overheids- en gesubsidieerde diensten* zouden zij samen 37% van hun totale werkgelegenheid concentreren. Een onbeduidende daling met een zelfde percentage als het huidige voor Wallonië.

De *marksector van de diensten* zou dan weer stijgen van de 37% in Wallonië tot haast 44% voor Brussel en Wallonië samen.

Beide laatste – op zichzelf gunstige – correcties, dienen echter geplaatst tegenover de sterk ingekrompen, gemeenschappelijke industriële basis van 15%. En dan kan men slechts concluderen dat de structurele onevenwichten, in vergelijking met de huidige Waalse situatie afzonderlijk, zouden worden verdiept in plaats van afgezwakt. Een samengevoegde Waals-Brusselse economie zou, nog meer dan Wallonië nu, aangewezen zijn op massale financiële transfers om zijn gezwollen overheidssector en gesubsidieerde diensten overeind te houden.

Maar er is meer. De samenvoeging van Brussel en Wallonië tot één politiek en economisch geheel zou onvermijdelijk leiden tot een ernstige inkrimping van de Brusselse werkgelegenheid.

De gehele Vlaamse openbare sector, nu in Brussel gelokaliseerd, zou uiteraard op korte termijn verplicht zijn zich terug te plooiën op Vlaams territorium, laten we zeggen in de driehoek Mechelen-Leuven-Zaventem. Op ietwat langere termijn zou dit ook leiden tot de exodus van een groot aantal door Vlaanderen betaalde of gesubsidieerde instellingen, nu te Brussel gevestigd. Denken we maar aan de VRT; de VUB met zijn academisch ziekenhuis te Jette; een reeks Vlaams-Brusselse instellingen van hoger onderwijs; de Nederlandstalige afdelingen van een aantal overheidsdiensten zoals gerecht, post en communicatie, openbaar vervoer, enz. En, steeds in dezelfde hypothese van de vorming van een Franstalige regio Brussel-Wallonië, lijkt het op langere termijn ook onafwendbaar dat vele Vlaamse privé-bedrijven, actief in de sector van de verhandelbare diensten, de uittocht van de Vlaamse overheidsdiensten uit Brussel zouden volgen, om zich in de rand te vestigen.

Een ruwe schatting laat toe te stellen dat Brussel-19 zowat 25% van zijn huidige werkgelegenheid zou verliezen.

Het is natuurlijk zo dat deze voorspelbare evolutie automatisch ook een bepaalde correctie teweeg zou brengen in de hoger vermelde wanverhouding tussen de grote economische sectoren van Wallo-Brux. Maar deze correctie zou louter de vorm aannemen van een dramatische daling van de werkgelegenheid in de dienstensector, zonder een compenserende aangroei van werkgelegenheid in andere economische sectoren. Dus een gevoelige inkrimping van het totale economisch potentieel van Wallo-Brux.

Brussel zou, door het verlies van zijn Vlaamse ruimte, vrij snel verschrompelen tot een middelgrote provinciestad, gevangen in een neergaande spiraal van inkrimpende werkgelegenheid en dalend bevolkingscijfer. En de Waalse economie biedt een onvoldoende draagvlak om de zware sociale gevolgen hiervan op te vangen, of zelfs tijdelijk te overbruggen. Brussel en Wallonië zouden beiden verarmd en ontredderd uit deze operatie te voorschijn komen.

Wanneer vandaag de Waalse politici van alle Franstalige partijen de politieke retoriek van de Brusselse francophonie onderschrijven, en zich solidair verklaren met het project Wallo-Brux, spelen zij eenvoudig een spelletje blufpoker. De Walen weten wel dat zij economisch, en zelfs cultureel, niets te winnen hebben bij een samensmelting met Brussel. Maar zij vormen verbaal front met Franstalig Brussel, om zodoende van Vlaanderen een maximale prijs te kunnen bedingen voor de enkele, magere schijntoegevingen die zij dan toch bij de komende onderhandelingen zullen moeten doen.

En zoals steeds zullen de Vlaamse politieke partijenkakels bereid zijn om dit dupe-spel mee te spelen. Zij durven het niet aan de Franstalige bluf te trotseren, omdat zij zelf het behoud van de huidige Belgische staatsstructuur nodig hebben om aan de bak te komen.

Vandaar dat Eyskens een megafoon wil spelen voor het dreigement dat van Wallo-Brux uitgaat. Dat dit een politiek project zonder economische basis is, ontgaat deze eminente professor economie volledig...

Le discours anti-Wallon

Ondertussen voeren, sinds het begin van de staatshervormingen, de Brusselse francophone intellectuelen en politici een sterk mediaoffensief tegen de Waalse Beweging.

Verscheidene heldere geesten uit de Waalse Beweging, o.a. in de kringen van het *Institut Jules Destrée* en van het tijdschrift *Toudi*, bezitten de politieke maturiteit om in te zien hoe gevaarlijk een configuratie Wallo-Brux zou zijn voor Wallonië zelf. Die Walen weten reeds zeer goed dat Wallonië op die manier onder de blijvende voogdij zou komen te staan van de Brusselse achterhoede van "*l'ancienne Belgique*".

Dit Brussels anti-Waals offensief is vooral in hevigheid toegenomen sinds de publicatie, op 15 september 1983, van het *Manifeste pour la culture wallonne*, waarin honderden vooraanstaande personaliteiten uit culturele, artistieke, politieke en sociale kringen, stelling namen voor een autonoom Wallonië los van de Brussels-francophone macht en bevoogding: een keuze "*pour la Région wallonne*" en tégen "*la Communauté française*"!

Sinds twintig jaar vormen duizenden artikels in Franstalige Brusselse kranten en tijdschriften, boeken en brochures, toespraken en publieke standpunten, een systematische campagne van ontkenning, misprijzen, hoon en spot, laster, smaad en regelrechte haat, gericht tegen de Waalse autonomisten en hun beweging, vanwege hun francophone 'bondgenoten'. Het gehele arsenaal van sofismes en valse beschuldigingen, tot en met deze van racisme en fascisme, waaraan wij in

Vlaanderen al gewend zijn, wordt eveneens in stelling gebracht tegen Wallonië en de Waalse Beweging. Maar dan met een verbale virtuositeit en een ‘Franse’ virulentie, waarmee vergeleken onze Vlaamse belgicisten overkomen als brave en saaie koorknappen.

De Belgische francofone bourgeoisie – en de francofone intellectuele elites die zich met haar hebben vereenzelvigd – zien sinds jaren hun heerschappij over Vlaanderen verdwijnen. Zij plooiën zich terug op de ‘rest van België’. Die ‘rest’ betekent voor hen Brussel en Wallonië. Maar dan een Wallonië als aanhangsel en (politiek) steunpunt van de Brusselse francofonie, tegen Vlaanderen: de hoger besproken “Axe Wallo-Brux”!

Nu stort deze (defensieve) strategie in elkaar, telkens wanneer blijkt dat *la Wallonie profonde* de uitbouw van een zelfstandige Waalse regio verkiest boven de instandhouding van een *communauté française* met Brussel; meer nog, wanneer blijkt dat Wallonië deze bevoogdende band met de Brusselse francofonie steeds duidelijker aanvoelt als een hinderpaal voor de economische en culturele ontplooiing van het Waalse volk (de culturele uitstraling van Parijs op Wallonië gaat immers niet over Brussel).

De actuele strijd binnen de PS gaat dan ook over meer dan ‘vernieuwing’ tegenover ‘de oude garde’...

Voor de Brusselse francofonie is elk Waals regionalisme of autonomisme een verraad! Zij hebben zich – kwaadschiks - er bij neergelegd dat Vlaanderen zich ontworstelt aan de francofone heerschappij van Brussel. Deze breuk was in de eerste plaats taalkundig-cultureel, en zij zijn zelf verantwoordelijk voor deze breuk sinds 1830. Zij beperken zich ertoe dit proces van Vlaamse ontvoogding te vertragen en te belemmeren, onder meer bij middel van de (door hen geïnspireerde en gefinancierde) ideologische campagne van hun Vlaamse, pseudo-linkse en neobelgicistische waterdragers tegen alles wat Vlaamsvoelend is.

Maar wanneer ook Wallonië zich zelfstandig gaat opstellen, betekent dit het fatale einde van hun politieke macht en invloed. En meteen het einde van de vele lucratieve posities van geheel hun arrivistische achterban in de Belgische staatsmachine.

Vandaar dat de reactie van deze francofone Brusselse achterban tegen de Waalse Beweging nog virulenter en hatelijker is dan hun ideologische verdragingsmanoeuvres tegen de Vlaamse zelfstandigheid. Want aan de einder doemt voor hen het onnoemelijke schrikbeeld op van de onvermijdelijke reïntegratie van Brussel in een open, krachtige, democratische Vlaamse gemeenschap. *Et ça, jamais!*

De Waalse Beweging zal haar bondgenoten moeten kiezen. Maar ook de Vlaamse Beweging! Het is een verkeerde strategie geheel Franstalig België op een hoop te gooien, zoals dit nog steeds gebruikelijk is in het discours van het rechts Vlaams-nationalisme. De echte progressieve Vlaamse Beweging (niet te verwarren met de links-liberale Vlaamse regionalisten) heeft steeds een klassenanalyse gemaakt van de Vlaamse kwestie. Wij hebben van daaruit steeds benadrukt dat niet het Waalse volk, maar wel de Brusselse bourgeoisie, de hinderpaal is voor het tot stand komen van een zelfstandige en democratische Vlaamse staat.

Maar nu heeft de staats hervorming toch de vorm aangenomen van een driedelige gewestvorming, met francofoon Brussel als een bijna oninneembaar bastion van de laatste diehards van *la Belgique de papa*.

De “Vlaamse Brusselaars”

In de middens van de politiek-correcte Brusselse Vlamingen – die zichzelf steevast Vlaamse Brusselaars noemen – heeft men het graag over ‘Bruisend Brussel’. Het zelfstandig Brussels Gewest wordt in hun publicaties voorgesteld als een succes-story, een model van een bloeiende, harmonieuze samenleving. De optimistische visie van onze officiële Brusselaars staat, helaas, haaks op de realiteit, zoals die o.m. blijkt uit de statistieken van de FOD WaSo. Economisch en sociaal gaat het met Brussel bergaf, en dat precies omwille van die institutionele zelfstandigheid.

Tussen 1981 en 1999 verloor Brussel 3,2% van zijn werkgelegenheid, terwijl het Vlaams Gewest er met 19,2% op vooruitging en zelfs het ‘arme’ Wallonië erin slaagde een winst te boeken van bijna 1%. Het aandeel van Brussel in het globale inkomen van België daalde van 10,5% in 1985 tot 8,6% in 1997. Het inkomen per hoofd daalde in Brussel, tijdens dezelfde periode, van 106% van het Belgische gemiddelde, tot 92%. De werkloosheidsgraad (de verhouding van de werkloze werkzoekende tot de totale beroepsbevolking) bedroeg, voor 2003, 15,8% in Brussel, tegenover 5,7 in Vlaanderen. Zelfs Wallonië doet het veel beter, met 10,9%.

De achteruitgang van Brussel is bijzonder opvallend, wanneer men de evolutie nagaat van het aandeel van Brussel in de tertiaire werkgelegenheid. In 1981 was Brussel nog goed voor 23,3% van de totale Belgische dienstensector. In 1999 was Brussel gedaald tot 19,2%, een beduidend verlies. Nu werd de economische evolutie van de laatste decennia gekenmerkt door de enorme verschuivingen van de werkgelegenheid, van de industrie naar de diensten. In alle ontwikkelde landen is de economische expansie nog uitsluitend het resultaat van de groei van de dienstensector. En het is precies de functie van de grootstad, waar ook ter wereld, het centrum te zijn van die dienstenactiviteiten. Elke grootstad dankt haar bestaan en bloei aan het feit dat zij de onbetwiste groeipool is van de dienstverlenende bedrijven waarvan de werkingsfeer zich uitstrekt over het gehele land. Alleen Brussel faalt in dit opzicht.

Een meer gedetailleerde analyse van de evolutie van de werkgelegenheid in de dienstensector, toont aan dat Brussel de laatste jaren zowat 20% van zijn werkgelegenheid verloor in de subsectoren distributie en Horeca. Precies dát, wat van een hoofdstad een ‘bruisende stad’ maakt, haar winkels, restaurants en café’s, gaat in Brussel verloren. Ook in de twee subsectoren van ‘diensten aan bedrijven’ en ‘non-profitdiensten’, waar nationaal en internationaal de sterkste expansie is waar te nemen, slaat Brussel een belabberd figuur. Van de totale aangroei van 447.406 arbeidsplaatsen tussen 1981 en 1999 in deze beide subsectoren, haalt Brussel er nauwelijks 10% naar zich toe. Terwijl 25 jaar geleden het aandeel van Brussel in de tertiaire werkgelegenheid nog meer dan 23% bedroeg.

Alle economische en sociale indices wijzen erop dat Brussel de laatste 15 jaar achteruitgaat. En de kans is groot dat deze achteruitgang in de komende jaren versnelt tot een vrije val, in een periode van economische stagnatie. De officiële stelling, als zou Brussel dank zij zijn institutionele zelfstandigheid opbloeien, is dus flagrant in strijd met de realiteit.

De irrealistische kreten over een 'bruisend Brussel' weerspiegelen slechts de comfortabele positie van een bepaalde sociale en politieke laag van Brusselse Vlamingen. Dank zij de gewestvorming-met-drie bekleden een aantal Vlaams-Brusselse politici, in het geheel van de politieke klasse, een onevenredig grote machtspositie. En de gulle subsidiestroom die de Franstalig-Brusselse machthebbers, in de opeenvolgende fazes van de staatshervorming, wisten te bedingen voor Brussel, vanuit de zak van de Vlaamse belastingbetaler, komt voor een deel ook terecht bij deze Vlaams-Brusselse politieke klik. Dat laat hen dan toe om aan een achterban van enkele duizenden Vlaamse yuppies, pomo's en bobo's een baantje te bezorgen in een van die talloze instellingen en organisaties die, met het geld van Vlaanderen, in Brussel floreren. Geen wonder dat deze mensen de vurigste verdedigers zijn van de Brusselse zelfstandigheid (en van het Belgisch establishment), en dat zij niet willen weten van een 'Vlaamse schoonmoeder'. Wel van haar geld natuurlijk.

Om dan hun eigen bevoorrechte positie moreel te rechtvaardigen, wenden zij zich voor dat niet zij zelf, maar de gehele Brusselse bevolking, wel vaart bij deze Brusselse autonomie. Het is allemaal erg menselijk, maar politiek is het propaganda van een bedenkelijk allooi.

De pseudo-progressieve Vlaamse Brusselaars, verdedigers van de Brusselse en Belgische instellingen, beschouwen Brussel als een stedelijk eiland dat, op zichzelf, en geïsoleerd niet alleen van geheel Vlaanderen, maar zelfs van de Vlaamse Rand rond Brussel – dus van de rest van de eigenlijke agglomeratie – zijn eigen leventje zou kunnen en moeten leiden. Niet alleen beschouwen ze het Vlaams Gewest als een ongewenste schoonmoeder. Maar ook de honderdduizenden inwoners van de Vlaamse rand en vanuit geheel Vlaanderen, die elke dag naar Brussel komen werken, als loontrekkenden of zelfstandigen, er komen vergaderen, inkopen doen, zaken bespreken of deelnemen aan het maatschappelijk beslissingsproces, worden regelmatig door die klik uitgescholden als 'pendelaars', vreemde indringers.

Waarvan zou Brussel dan moeten leven, tenzij van deze pendelaars? Hoe kan een stad, die gegroeid is en bestaat door en omwille van haar functie als grootstad en hoofdstad, overleven zonder een permanente stroom van en naar het Vlaamse land? En waarom zouden de inwoners van een stad, die leeft van en door haar functie als hoofdstad, alleen moeten beslissen over wat er in en met die stad gebeurt?

Helemaal potsierlijk wordt het wanneer het modieuze discours ook de apothekersrekeningetjes gaat maken met die 'pendelaars'. De lonen die deze pendelaars vanuit Brussel naar Vlaanderen meedragen, zouden een 'verarming' betekenen voor de hoofdstad. Ze vergeten natuurlijk dat die lonen voor het grootste deel betaald worden met belastinggeld dat eerst van Vlaanderen naar Brussel zijn gevloeid; dat die pendelaars een groot deel van hun loon in Brussel verteren; dat zij door hun arbeid de meerwaarde genereren die te Brussel wordt

opgestreken; zonder te spreken van de jaarlijkse miljarden-transfer van Vlaanderen naar Brussel via het ‘federale’ doorgeefluik.

Een andere stelling maakt het nog bonter: *“De Vlaams-Brabantse inwoners van de Brusselse periferie gebruiken dagelijks infrastructuur en overheidsdiensten in Brussel, die door de Brusselse belastingbetaler gefinancierd worden. Overdag wordt de veiligheid van de rijke Vlaams-Brabantse autopenndelaar uit Kraainem gewaarborgd door politie-agenten die door het arme Sint-Joost-ten-Node betaald worden.”*

Ja, laten we terugkeren naar de middeleeuwen, toen aan de ingangspoort van de stad een tol werd geheven voor het gebruik van het marktplein en de bescherming door de stadspandoeren. Vlaanderen kan dan ook een tol heffen op de wegen van Brussel naar Oostende, Antwerpen en Leuven die elke dag door duizenden Brusselaars worden bereden om in Vlaanderen te gaan zonnen of er geld te verdienen. En waarom zou het arme Sint-Joost-ten-Node geen geld vragen aan de rijke Ukkelaars of Woluwenaren die elke dag over het Sint-Joostplein naar de Brusselse binnenstad rijden?

De Amerikaans stadseconomen, zoals *Julius Margolis* en *Lyle C. Fitch*, uit de jaren 1950 en 1960, wisten al dat het increment aan belastingsopbrengsten dat de pendelaars in een moderne grootstad veroorzaken door er te werken, te winkelen en ontspanning te zoeken, groter is dan wat het de stad kost om pendelaars aan te trekken en te bedienen: zij waren dan ook stellig tegen een *“tax on commuters”*.

Maar Brusselse Chabertisten en andere Vlaamse adepten van de bruxellitude begrijpen niets van de aard en de functie van een hoofdstad, noch van haar reële belangen. Of zij doen alsof zij het niet begrijpen. Want velen onder hen verdedigen, met de Brusselse en Belgische instellingen, slechts hun eigen glorie en portemonnee.

4. Krachtlijnen van een oplossing

Vlaanderen zonder Brussel?

Er circuleren in Vlaanderen allerlei voorstellen tot een oplossing voor de Brusselse problematiek – uitgaande van (neo-)belgicisten, confederalisten en ‘independentisten’ – die echter één zaak gemeenschappelijk hebben: het behoud van de Gewestelijke autonomie van Brussel– dit is betreffende de grondgebonden bevoegdheden.

De ouderwetse Vlaamse belgicisten gaan natuurlijk helemaal mee met de Brusselse francofonie en willen het Brussels Gewest institutioneel ongewijzigd behouden, maar het grondgebied ervan aanzienlijk uitbreiden, door de aanhechting van het grootste deel van Vlaams-Brabant en een deeltje van Waals-Brabant. Gezien de bestaande machtsverhoudingen zal het deze oplossing zijn die – voorlopig binnenskamers – door het Belgisch establishment in overweging genomen zal worden.

Verschillende andere instanties pleiten voor structurele samenwerkingsakkoorden.

De *Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen* (SERV) heeft al meerdere keren de aanbeveling gegeven dat er een structureel overleg moet plaatsvinden dat zich vertaalt in een globaal samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en het BHG. Deze samenwerking zou vooral gestalte moeten krijgen in een aantal beleidsdomeinen zoals ruimtelijke ordening, arbeidsmarkt, mobiliteit en openbaar vervoer, milieu, vestigingspolitiek en ondersteuning van bedrijven.

Jan Van Doren, adjunct-directeur van het *Voka-Kenniscentrum*, sprak zich in dezelfde zin uit in een recent opiniestuk in *De Tijd*: “*De economische lotsverbondenheid van Brussel met Vlaanderen moet worden vertaald in een sterke politiek-institutionele verbondenheid. Dat kan bijvoorbeeld door de oprichting van een Hoofdstedelijke Commissie waarin Brussel en Vlaanderen (eventueel ook Wallonië, als het dat wil) samen een sociaal-economische toekomstvisie uitwerken voor het Brussels Gewest en zijn economisch zone, een aantal grote projecten aanpakken, en hun beleid waar nodig afstemmen. Dergelijke institutionele verbinding moet een essentieel onderdeel vormen van het dossier Brussel bij de volgende ronde van de staatshervorming.*” Van Doren geeft hiermee een echo van wat *Lode Campo* 10 jaar geleden al in een V.E.V.-brochure voorstelde: het grondwettelijk statuut van Brussel niet wijzigen, omdat anders de grenzen in vraag zouden worden gesteld, maar wel aansturen op het afsluiten van samenwerkingsakkoorden.

De hoofdredacteur van het maandblad van de Vlaamse Volksbeweging, *Jan Van de Castele*, altijd te vinden voor standpunten die uit managersmilieus komen, nam dit standpunt over in *Doorbraak* van juni 2005, wat haaks stond op de congresbesluiten van de VVB inzake Brussel.

De standpunten van SERV en Voka weigeren principieel het institutioneel aspect van de zaak te zien als de kern van het probleem. Men doet het voorkomen alsof het probleem opgelost zou kunnen worden met wat meer goede wil aan beide zijden.

Dan zijn er de verschillende voorstellen om Brussel-19 een “*D.C.-statuut*” te geven, waarin Vlaanderen al dan niet indirect een woordje mag meespreken. Sommigen zien dit binnen een federaal of een confederaal België, waar het BHG dan een soort ‘rijksgebied’ zou worden; anderen willen Vlaanderen onafhankelijk maken terwijl Brussel een Europees district zou worden. O.a. het manifest van de “In de Warande”-groep stelt dit voor. De Leuvense burgemeester Louis Tobback liet zich zelfs al in die zin uit, maar dan met het behoud van de Belgische staat - uiteraard.

Professor *Scott Campbell*, zowat de enige sociaal-geograaf ter wereld die in het fenomeen hoofdsteden gespecialiseerd is, heeft in 2003, na uitgebreid vergelijkend onderzoek, de vier voorwaarden opgesomd waaraan een hoofdstad moet voldoen, indien ze als apart federaal district met succes bestuurd wil worden

Er moet ten eerste een sterke steun vanuit het achterland voor de hoofdstad bestaan. Ten tweede moet de stad een sterke lokale economie hebben die veel inkomsten opbrengt. Ten derde moet de hoofdstad een solide middenklasse en hogere middenklasse van hoog opgeleide mensen hebben. En ten laatste is het vereist dat de hoofdstad wil aansluiten bij de hulpbronnen van het ruime omgevende suburbane achterland. Brussel scoort hier nul op vier...

(SCOTT CAMPBELL. *The Enduring Importance of National Capital Cities in the Global Era*. University of Michigan Urban and Regional Research Collaborative, 2003. Working Paper URRR 03-08).

Al deze voorstellen, al hebben zij misschien het beste voor, laboreren aan een gevaarlijk illusie.

Op niet al te lange termijn leidt het behoud van een autonoom Brussel-19, in welke vorm dan ook, tot de verfransing van het grootste deel van Vlaams-Brabant. Zelfs indien bij de Vlaamse Gewest-regeringen de wil zou aanwezig zijn om de taalwetten in een rond Brussel te doen toepassen, dan kan nog een wet op zichzelf de sociale dynamiek niet ombuigen. Alleen institutionele wijzigingen kunnen dat. Slechts in een zelfstandig Vlaanderen, waarvan groot-Brussel integraal deel uitmaakt, zal uiteindelijk de sociale verfransingsdruk stilvallen. Zolang de politieke heerschappij van het Belgisch establishment niet definitief is gebroken, en Brussel een territoriaal afgescheiden geheel blijft vormen, is en blijft zowel de territoriale als de culturele integriteit van Vlaanderen voortdurend bedreigd.

Het gevaarlijkste aspect van die illusie is wel te denken dat Vlaanderen – zonder Brussel – zou kunnen bestaan als natie. Geamputeerd van zijn reële en natuurlijke hoofdstad, Brussel, valt het Vlaamse achterland spoedig uiteen in een aantal folkloristische baronieën: het groothertogdom Antwerpen, de rest van het oude graafschap Vlaanderen, enkele kleinere heerlijkheden zoals het Land van Loon en de Kempen, elk met zijn eigen particularistisch dialect en provincialistische subcultuur, in een verbeterd onderlinge concurrentiestrijd om de restanten van een kwijnende welvaart.

Frans Crols, redactiedirecteur van Trends, meent dat “*in de toekomst een autonoom Brussel gevleid kan liggen tegen de flank van een onafhankelijk Vlaanderen*” terwijl ertussen toch drukke economische, commerciële en culturele banden blijven bestaan. Ook dit ongeduldige heerschap beseft niet volledig wat een hoofdstad economisch, politiek en cultureel voor een volk betekent.

Wanneer Brussel politiek volledig van Vlaanderen zou gescheiden worden, betekent dat de teloorgang van de unificerende invloed van de hoofdstad die van een volk een natie maakt. De ontwikkeling van een nieuwe hoofdstad – Crols wil die zonder twijfel te Antwerpen situeren - is een zeer langdurig en moeizaam sociologisch proces, zonder enige garantie op succes. Ondertussen zal Vlaanderen, als rompsstaat, psychologisch weer uiteenvallen: de idee van één Vlaamse natie zal de amputatie niet overleven.

Een oplossing ten gronde

Onze oplossing is diegene, die de Vlaamse Beweging zich steeds tot doel heeft gesteld. Totdat de Volksunie, onder leiding van een groot Antwerps staatsman, door de goedkeuring van het Egmontpact aan de Belgische machthebbers te kennen gaf dat Vlaanderen wél bereid is het verlies van Brussel te incasseren.

Die oplossing was, en is, de *tweeledige* Belgische confederatie, en later de eigen Vlaamse staat, vanaf de taalgrens tot het Noorden, met alles erop en eraan, Brussel inbegrepen. Dat men een einde stelle aan de absurde constructie van een Brussels autonoom gewest. Een hoofdstad is niet autonoom. Zij kan slechts leven door en met het gehele land.

De Belgische staatsstructuur breken en vervangen door twee (deel-)staten. Vlaanderen omvat alle gebieden ten noorden van de taalgrens, en al wie op dat grondgebied woont is Vlaming, ook al bekent hij zich niet tot de Nederlandse cultuur.

Nationale bewegingen moeten, wanneer het moment nadert waarop hun aspiraties politiek realiseerbaar worden, een keuze maken tussen een territoriale en een culturele definitie van hun etniciteit.

Sinds het begin van de Vlaamse Beweging hebben de Vlamingen hun identiteit uitsluitend bepaald aan de hand van het taalcriterium. Wie geen Nederlands sprak werd niet als Vlaming beschouwd, ook al hoorde hij tot die toch eeuwenoude klasse van ‘geografische’ Vlamingen. Het resultaat van deze conceptie was dat elk gelokaliseerde achteruitgang van onze taal meteen leidde tot een verlies van Vlaams grondgebied. Dit staat opnieuw te gebeuren, en op een dramatische schaal, in en rond Brussel.

Het is nú tijd om deze taalobsessie te overwinnen. Vlaanderen nadert, schoorvoetend, de lijn van waar het zijn bestaan als natie staatsrechtelijk zou kunnen vestigen. Nu moet Vlaanderen, als een volwassen natie, de ambitie hebben om staat te worden binnen zijn historische grenzen.

De zuidergrens van Vlaanderen werd, niet zonder offers, in 1963 definitief vastgelegd. Tot daar zal de Vlaamse staat reiken. Al wie binnen deze historische grenzen woont is Vlaming, ook al bekent hij zich niet tot de Nederlandse cultuur.

Er is inderdaad maar één oplossing die aansluit bij de realiteit: dat Brussel zich opnieuw territoriaal inschakelt in de Vlaamse ruimte, waaraan het met al zijn vezels verbonden is.

Het is noodzakelijk dat, bij een volgende communautaire gespreksronde, de politieke misdaad van “Brussel Derde Gewest” ongedaan zou worden gemaakt, zelfs indien een volledige boedelscheiding met Wallonië nog niet bespreekbaar zou zijn.

<p><i>Overdracht van de gewestelijke, grondgebonden bevoegdheden van Brussel naar de Vlaamse regering</i></p>

Over welke troeven beschikt Vlaanderen?
Welke zijn de hinderpalen?

Vlaanderen beschikt over een dubbele beslissende hefboom, bestaande enerzijds bestaande uit de materiële en sociale verloedering van Brussel, anderzijds uit onze financiële machtspositie en het dynamisch groeipotentieel van de Vlaamse economie. Deze hefboom moet doelbewust worden aangewend in de politieke machtsstrijd die nu reeds zovele jaren het voortbestaan van Vlaanderen en het Vlaamse volk bedreigt. Indien deze troef correct wordt uitgespeeld, kunnen wij niet verliezen.

Wallonië kan zonder België wel overleven, op voorwaarde dat het kan rekenen op een tijdelijke voortzetting van de Vlaamse solidariteit, zij het in een andere vorm natuurlijk dan de huidige ‘transfers’. Een Vlaams ‘Marshall-Plan’ voor Wallonië is hier de sleutel tot de oplossing.

Brussel daarentegen kan afzonderlijk niet bestaan, noch binnen een Belgisch, drieledig federaal of confederaal kader, noch a fortiori, erbuiten. En het is niet met Wallonië, maar met Vlaanderen dat Brussel economische en financieel moet leven, overleven en zich ontwikkelen. Brussel heeft slechts toekomst als integraal deel van de Vlaamse (deel-)staat. Het enige wat Brussel belet deze realiteit te erkennen en te aanvaarden is zijn emotionele, irrationele afschuw voor al wat Vlaams en Nederlandstalig is. Een hoofdstad kan alleen leven door en met haar gehele land; daarom moet zij, naast de zeer grote voordelen, ook enkele nadelen en servitudes daarvan aanvaarden; en een van die servitudes is, dat zij zich moet openstellen voor de gehele bevolking, waarvan zij leeft. En dat is voor 80% de Vlaamse bevolking. Wij moeten deze vrees voor het Nederlands dus zoveel mogelijk wegnemen.

Alleen Vlaanderen beschikt over de nodige financiële draagkracht om de problemen van de Brusselse grootstedelijke ruimte binnen afzienbare tijd op te lossen. In de huidige situatie is Brussel ten dode opgeschreven. Aan de Brusselse Franstaligen kan en moet worden aangetoond dat Brussel-19 op zichzelf zijn problemen niet aankan. Zij, althans een belangrijke laag van de Brusselse francophonie, zijn heus verstandig genoeg om dat te begrijpen. Zij weten ook dat

zij, behalve holle retoriek, niets te verwachten hebben van Wallonië. Een Wallo-Brux-constructie zou de teloorgang van Brussel slechts versnellen. Maar zij zullen bikkelhard onderhandelen om aan de consequenties van deze realiteit te ontsnappen.

Daarom mag geen vinger uitgestoken worden om “Broekzele” uit zijn moeras te redden, zonder overdracht van de gewestelijke, territoriale bevoegdheden van Brussel naar Vlaanderen.

Beter geen akkoord, dan een slecht!

Behoud en uitbreiding van de bevoegdheid van de Franstalige gemeenschap, in en rond Brussel-19

Maar de Brusselse francofonen moeten dan de grondwettelijke waarborg krijgen dat zij, als Franstalige groep, in Vlaanderen aanvaard zullen worden met respect voor hun culturele eigenheid, zonder het voorwerp te vormen van enige politieke of administratieve vervlaamsingsdruk.

Met andere woorden: Vlaanderen moet de bereidheid tonen om Brussel weer in zijn schoot op te nemen zoals het is, een overwegend Franstalige stad, die dat ook wenst te blijven, en die dus ook in een zelfstandige (deel-)staat Vlaanderen moet beschikken over de nodige instrumenten om zijn eigen culturele en persoonsgebonden aangelegenheden te regelen.

Concreet zou men kunnen voorstellen dat de francofone gemeenschap (toch een geconcentreerde groep binnen de Vlaamse politiek-geografische ruimte die niet tot de dominerende cultuur behoort) zich, binnen en rond Brussel-19, zou organiseren als een cultureel autonome, publiekrechtelijke entiteit die geniet van alle beschermingsmaatregelen, zoals die door het internationaal recht aan elke belangrijke culturele minderheid worden toegekend.

Deze francofone gemeenschap zou, in en rond Brussel-19, alle bevoegdheden uitoefenen die aan de thans bestaande gemeenschappen zijn toebedeeld op gebied van taal en cultuur, onderwijs, gezondheidszorg en andere persoonsgebonden materies. Het budget van deze francofone gemeenschap en alle financiële garanties zouden volledig ten laste komen van de Vlaamse (deel-)staat.

De persoonsgebonden bevoegdheden voor de Nederlandstaligen inwoners van Brussel-19 komen dan best rechtstreeks aan de Vlaamse regering, zonder de tussenschakel van een VGC, die tijdelijk een zuiver ondergeschikte administratie van de Vlaamse regering kan blijven.

We zeggen duidelijk, in en om Brussel-19. Want indien het, in het beschreven kader, nodig is om de bevoegdheid van de Franse gemeenschap uit te breiden tot de Franstalige minderheden in sommige gemeenten van Vlaams-Brabant, moet dat bespreekbaar zijn. Zoals het nu gaat, verliezen we die gebieden uiteindelijk tòch, en geheel Brussel meteen.

Maar, omgekeerd, wanneer de Franstaligen in en rond Brussel een autonome en beschermde culturele minderheid worden binnen de Vlaamse staat, dan is de weg geopend voor een historische verzoening die het de Brusselse francofone elites mogelijk zal maken hun plaats *sui generis* te zoeken binnen de Vlaamse samenleving: “*des Flamands d’expression française*”. Het zal, in het beste geval,

verschillende generaties vragen vooraleer Brussel, na zijn aansluiting bij Vlaanderen, zich enigszins zal openstellen voor de Nederlandse taal en cultuur. Maar het sociologisch mechanisme zal zich stilaan keren.

Deze oplossing is de enige basis waarop het probleem Brussel een oplossing kan vinden, die de legitieme belangen van de Franstalige Brusselaars verzoent met het algemeen Vlaams belang.

Is dit utopie? Geenszins, in die zin dat de objectieve basis van deze oplossing reeds bestaat: onze economische macht!

Een echt Vlaamse politieke klasse

De werkelijke hinderpaal is subjectief en ligt in het zeer trage bewustwordingsproces in Vlaanderen zelf. Wij beschikken nog niet over de sociale elite en de politieke klasse die echt in termen van Vlaamse soevereiniteit durft te denken.

Er is dus nood aan de groei van een authentieke Vlaamse politieke klasse. Een klasse die ermee ophoudt, uit kortzichtig eigenbelang, haar bestaan te verbinden met het voortbestaan van de Belgische staat, en die de draagster wordt van een nieuwe staatsidee. Dit betekent, in de praktijk, de verdwijning van alle thans bestaande traditionele partijen in Vlaanderen.

De enig mogelijke strategie om het Brussels probleem correct aan te pakken, bestaat erin een rechtstreeks – zonder ‘federale’ mediatie, ernstig en realistisch gesprek aan te knopen met Wallonië. Want de enige potentiële bondgenoot die Vlaanderen in België heeft is het Waalse volk.

Een opkomende politieke elite kan zich slechts legitimeren als toekomstige heersende klasse, wanneer zij de existentiële belangen van héél het volk vooropstelt en zich ermee identificeert. Het is de taak van de Vlaamse Beweging deze nieuwe leidende klasse mee tot stand te helpen brengen. De Vlaamse Beweging zou er dus best aan doen van nu af de geesten voor te bereiden op deze beslissende keuze: Vlaanderen met Brussel, of géén Vlaanderen.

Inhoud

1. <u>Brussel in het Belgisch federalisme</u>	
a. Federalisme: politieke filosofie tegenover empirisch feit.....	2
b. Het Belgisch federalisme van Gewesten en Gemeenschappen.....	5
c. Brussel als Derde Gewest: een dubbele breuk.....	6
2. <u>Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: niet levensvatbaar</u>	
a. Technisch onleefbaar	9
b. Economisch onleefbaar	14
3. <u>De Bruxellitude</u>	
a. De emotionele afkeer van het Nederlands	22
b. De strategie van francofoon Brussel.....	25
c. De “Vlaamse Brusselaars”.....	31
4. <u>Krachtlijnen van een oplossing</u>	
a. Vlaanderen zonder Brussel?.....	34
b. Een oplossing ten gronde.....	36

(Deze brochure werd samengesteld, eind juni 2006, door het SFL-organisatorisch comité, grotendeels gebaseerd op de artikels over Brussel die Antoon Roosens tussen 1993 en 2003 in Meervoud publiceerde; cijfermatige gegevens werden, waar mogelijk, geactualiseerd.)